

uniiek

AR realiseert

pag. 6

**Opa en kleinzoon
nemen proef op
de som met vanggras**

13

**Samenwerking
Vente Paarden-
voeding**

18

**Mestafzetkosten
verlagen met voer**

37

**Ei-plus Awards
voor topkoppels**

42

**Toepassing
Fysium 2024**

Voorwoord

Beste leden,

Op dinsdag 2 juli is het nieuwe kabinet beëdigd. Wat dit precies betekent voor de toekomst is nog onduidelijk. Wat wel duidelijk is, is dat er vanuit agrarisch oogpunt meer perspectief komt.

Dat er meer perspectief komt, wil niet zeggen dat de wereld gelijk compleet anders is, maar wel dat er meer realisme komt voor het behalen van de gestelde milieudoelen. We hopen dat dit ook geldt voor de uitslag van de Europese verkiezingen. Hopelijk komt er voldoende aandacht voor de efficiënte en duurzame wijze waarop in Nederland voedsel wordt geproduceerd.

Ook binnen AR zijn we voor onze toekomstverwachtingen sterk afhankelijk van de keuzes die er vanuit de politiek worden gemaakt. Daarom werken we sinds begin dit jaar met toekomstscenario's. Om het half jaar kijken we dan waar we als AR staan wat betreft de omzet en onze marktpositie. Op 11 juni jl. hebben we dat als directie en bestuur met elkaar besproken. Daarin hebben we kunnen vaststellen dat AR voor 2024 op koers ligt en dat er nog geen sprake is van krimp. Zoals de verwachting nu is gaat AR hetzelfde volume of een kleine plus behalen ten opzichte van 2023. Daarnaast laat de omzet van AR Plant een mooie stijging zien met een positieve klantenbalans.

De districtsraad van AR is een belangrijk orgaan binnen onze coöperatie. Zij keurt veel besluiten van de raad van commissarissen goed. Ook is zij een klankbord voor directie en bestuur. Om de districtsraadsleden te ondersteunen bij hun taak, kunnen zij eenmaal per jaar een opleidingsdag volgen en is er eenmaal per jaar een excursie. In dit kader is de districtsraad op 4 juni samen met directie en bestuur op bezoek geweest bij Schothorst Feed Research in Lelystad. Hier worden allerlei proeven gedaan met nieuwe voersamenstellingen voordat deze in de praktijk worden geïntroduceerd. Het was een leerzame en interessante dag.

Op 29 mei is de nieuwe Welkoop-winkel in Woudenberg feestelijk geopend. Burgemeester Jansen van de gemeente Woudenberg verrichtte onder toezicht oog van vele belangstellenden de openingshandeling. Zij gaf aan dat de gemeente erg in haar nopjes is met deze prachtige winkel. Daarnaast is de gemeente er heel content mee hoe het historische stationsgebouw is gerenoveerd en geïntegreerd in

de nieuwe winkel. Een prachtige aanwinst voor Woudenberg! Ook de klanten van Welkoop Woudenberg konden dat blijkbaar waarderen want er werd de eerste dagen na de opening een recordomzet gedraaid.

Zoals gemeld mogen we als AR tevreden zijn met de ontwikkeling van de volumes in 2024. Er zijn echter ook zorgen, met name over het verdienmodel van onze rundveehouders. Door de afschaffing van de derogatie moeten veel bedrijven ineens meer mest afvoeren tegen hoge kosten. Dit zet het verdienmodel van veel bedrijven onder druk. Als AR willen we de rundveehouders hierbij ondersteunen, onder andere met onze projectgroep Mest en Mineralen. In deze projectgroep zijn de benodigde disciplines samengebracht om de extra mestafzetkosten zoveel mogelijk te drukken. Op pagina 18 lees je onder andere hoe voermaatregelen kunnen helpen bij het beperken van de mestafzet.

Menso Tijssen
Voorzitter bestuur

Inhoud

Feestelijke
opening Welkoop
Woudenberg

09

10

Melkveehouders
Boschloo

Ondernemende
familie Dorresteyn

24

34

Drie generaties
De Bruin

Agenda	04
AR investeert	05
Coöperatie	05
De mensen van de coöperatie	12
Column	15
Melkvee	20
Medewerker	23
Varkens	26

Paarden	31
Bedrijfsontwikkeling	32
Pluimvee	36
Plant	39
Geiten	44
Een dag uit het leven van...	46
Familie	47

Op de cover: Mans Wijnands uit Stokkum samen met zijn opa.

Colofon

Uniek is een uitgave van AR

Editie: Zomer 2024

Redactie: afdeling communicatie & PR

Redactieadres: Postbus 610

6700 AP Wageningen | T 0317-499599

redactie@argroep.nl

©Copyright. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder schriftelijke toestemming van AR.

Agenda

15 augustus

Open dag proeftuin

Randwijk

3 september

**Kennisbijeenkomst
zeugen**

Stroe

4 september

**Innovatiedag
boomkwekerij**

Dodewaard

12 september

Maisdemo

Aalten

14-15 september

Horse Event Pro

Vijfhuizen

18 september

Maisdemo

Didam

18 september

**Kennisbijeenkomst
rundvee**

Gerkesklooster

21 september

**Fokveedag
Boerenlandfeest**

Hoornaar

21-22 september

Horse Event Youth

Vijfhuizen

23 september

**Kennisbijeenkomst
rundvee**

Hedel

24 september

Maisdemo

Cothen

25 september

**Kennisbijeenkomst
rundvee**

Angerlo

25 september

Maisdemo

Buurmalsen

30 september

**Kennisbijeenkomst
rundvee**

Scherpenzeel

16-17 oktober

**Dutch Pork &
Poultry Expo**

Hardenberg

22-24 oktober

**Rundvee
Mechanisatie Vakdagen**

Hardenberg

26-28 november

**Rundvee
Mechanisatie Vakdagen**

Gorinchem

Uitgelicht: Kennis- bijeenkomst zeugen

Samen met Denkavit organiseren we op dinsdag 3 september een kennisbijeenkomst over kraamstalkeuze voor de toekomst. Naast kennisdelen staat er ook een barbecue op het programma.

Kijk op www.argroep.nl voor meer informatie en eventuele wijzigingen. Op kennisbijeenkomsten.nl vind je een actueel overzicht van de bijeenkomsten die meetellen voor de verlenging van het Bewijs van Vakbekwaamheid.

AR investeert in... moderne en duurzame trekkers voor het bulktransport

Wanneer een trekker ongeveer een miljoen kilometer op de teller heeft staan, is het tijd voor vervanging, omdat dan de onderhoudskosten hoog worden en de bedrijfszekerheid afneemt. In het afgelopen jaar had AR daarom zes nieuwe trekkers nodig.

Toekomstbestendige keuze

De nieuwe motoren van de DAF XF430 zijn een stuk zuiniger en dat zit onder andere in de manier van brandstof verstuiven in de cilinder en in het lagere gewicht van het voertuig. Ook op CO₂-uitstoot scoren deze auto's zeer goed.

Er is gekozen voor de DAF XF430, een innovatieve, zuinige én comfortabele trekker. De keuze voor een nieuwe trekker wordt onder andere gemaakt op basis van onze wensen en eisen, de aankoopprijs en de kosten voor het onderhoudstarief. In 2023 speelde daarnaast de levertijd een belangrijke rol. De DAF XF430 was een stuk sneller te leveren dan de andere types. Tot slot vinden we het belangrijk dat de dealer betrouwbaar is en een goede service biedt.

Zuinig in brandstofverbruik

We zochten een trekker met een goede motor die beduidend zuiniger is dan andere types. Dat is gelukt met de DAF XF430; het brandstofverbruik van deze auto's ligt namelijk tussen de 10 en 15% lager dan dat van de auto's die ze

vervangen. Dat komt door de moderne techniek van de nieuwe DAF-motor. In het begin gaf dat enige verstoring maar inmiddels hebben de fabrikant en de dealers dat goed hersteld.

Trots en comfort

De DAF XF430 is een moderne auto met maximaal comfort voor de chauffeur én het is een auto waar de chauffeurs trots op zijn om in te rijden. Het zijn auto's die gemakkelijk te manoeuvreren zijn. De cabine is stil, ruim en modern. Het ontwerp van de ruiten en spiegels biedt een beter zichtveld, wat bijdraagt aan de veiligheid. Verder is het dashboard digitaal met veel instellingsmogelijkheden. De stoelen zijn comfortabel en het stuur is makkelijk te verstellen.

Duurzaamheid als kans zien

Op 1 april jongstleden ging Gerben Klein Lebbink van start als manager duurzaamheid bij AR. Hierbij houdt hij zich bezig met de ontwikkeling en implementatie van het duurzaamheidsbeleid binnen de organisatie. In dit interview geeft Gerben een inkijkje in zijn werkzaamheden, ambities en de uitdagingen die voor hem liggen.

Waarom een manager duurzaamheid?

De functie van manager duurzaamheid is in de eerste plaats ontstaan door de verplichtingen vanuit de Europese CSRD-wetgeving. Deze wetgeving vereist dat bedrijven rapporteren over hun duurzaamheidsinitiatieven, met de focus op milieu, sociaal beleid en goed bestuur (ESG: Environmental, Social & Governance). Sinds het Parijs-akkoord van 2015/2016 zijn bedrijven wereldwijd verplicht om de CO₂-uitstoot te reduceren en de opwarming van de aarde te beperken. De Europese Green Deal is hiervan de concretisering voor EU-landen. Gerben legt uit: "De Green Deal verplicht bedrijven vanaf een bepaalde omvang om aan de slag te gaan met duurzaamheid en hierover te rapporteren."

Pijler in de strategie

Naast de verplichting vanuit de wetgeving is duurzaamheid een pijler in de strategie van AR. Gerben: "We zien verduurzaming als kans om het verdienmodel van onze klanten te verbeteren. Daarom willen we vooruitgang boeken op het gebied van duurzaamheid. We willen hierbij niet meters voor de muziek uitlopen, maar we willen wél meters maken. Als we duurzaam zijn, maar geen voer meer verkopen, doen we iets niet goed. Het is dus steeds zoeken naar de balans én de kansen." AR werkt overigens altijd al aan duurzaamheid, benadrukt Gerben. "Het is een gezamenlijke inspanning van vele mensen binnen het bedrijf."

Feeling met de markt

Gerben vertelt dat hij werd gevraagd voor de functie van manager duurzaamheid: "Ze zochten iemand die feeling heeft met de markt en tegelijkertijd de urgentie inziet

van het werken aan duurzaamheid. Ik was op dat moment verkoopleider varkens bij AR en ook in die functie had ik het erg naar m'n zin. Ik moest dus even nadenken of ik de stap zag zitten. Maar gedurende het proces werd ik steeds enthousiaster. De urgentie zag ik altijd al. We zullen als sector stappen moeten maken richting verduurzaming."

We willen niet meters voor de muziek uitlopen, maar we willen wél meters maken.

Gerben vervolgt: "De nieuwe wetgeving zie ik als een kans voor een 'level playing field'. We moeten allemaal rapporteren volgens dezelfde regels. Een andere belangrijke drijfveer voor mij is dat het me aan het hart gaat hoe de intensieve veehouderij vaak ten onrechte in een bepaalde hoek wordt gezet. Je eerste neiging is je hiertegen te verzetten, maar op de lange termijn werkt dat niet en zullen we mee moeten buigen en kansen moeten pakken. Ik hoop eraan bij te dragen dat we als sector zo weer positiever op de kaart gezet worden."

Manager concepten

Behalve manager duurzaamheid is Gerben Klein Lebbink ook manager concepten. Als AR merkten we dat in alle marktconcepten dezelfde vragen en dilemma's spelen. Hierin kunnen we nog stappen zetten, zodat het voor onze afnemers eenvoudiger én gunstiger wordt om aan een concept deel te nemen. Gerben: "De functies vormen een mooie combinatie, want zo weet ik wat de behoeftes vanuit de markt zijn. Dit kan ik weer meenemen in mijn rol als manager duurzaamheid. Zo blijft het duurzaamheidsbeleid van AR ook met beide benen op de grond staan."

Stakeholdersanalyse

Gerben vertelt waar hij nu mee bezig is: "Momenteel voeren we een stakeholdersanalyse uit om te bepalen welke thema's belangrijk zijn voor onze stakeholders. Dit zijn onder andere klanten, medewerkers, leveranciers van GBM en/of kunstmest, gemeentes, NGO's, banken, vleesverwerkers en de zuivelsector. De stakeholders bepalen samen met AR de belangrijkste thema's waarover we moeten rapporteren. Bij die thema's kun je denken aan energieverbruik, waterverbruik, grondstoffen, biodiversiteit, gezondheid en kwaliteit. Wanneer de thema's duidelijk zijn gaan we hiervoor datasets opzetten, zodat we data-gedreven kunnen werken. Deze data worden gecontroleerd door accountants."

Verdienmodel klanten

Een goede samenwerking, zowel intern als extern, is cruciaal. "We moeten ons onderscheiden en tegelijkertijd samenwerken om meer impact te maken. Ons doel is een duurzame veehouderij die bijdraagt

aan een goed verdienmodel voor onze leden en klanten. Dit vereist een rationele benadering: waar staan we nu en hoe kunnen we de doelen van het Parijs-akkoord behalen?" Gerben benadrukt het belang van bewustwording: "We produceren voedsel en verdienen daarmee ons inkomen, maar we moeten ervoor zorgen dat de volgende generatie er geen last van heeft en vooruit kan. Duurzaamheid betekent ook het hebben van producten en productiewijzen die toekomstbestendig zijn."

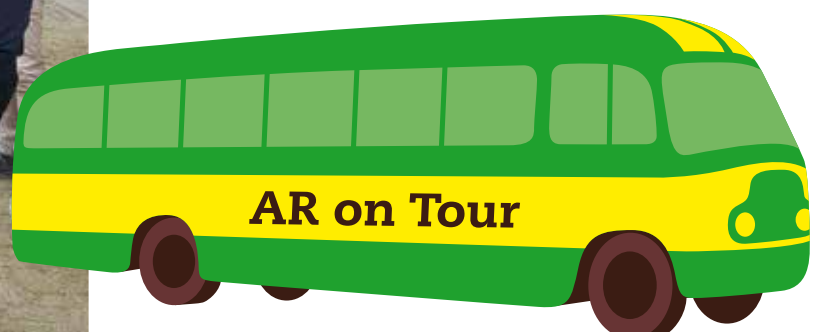
Voorwaartse beweging

Gerben Klein Lebbink ziet zijn rol als manager duurzaamheid bij AR als een kans om een verschil te maken in de veehouderij. "We moeten niet alleen voldoen aan de verplichtingen; we willen het ook beter doen dan een ander en we willen bijdragen aan een positieve impact op de wereld. Hierbij hoeft het niet meteen perfect, maar er moet wel een voorwaartse beweging zijn waarbij het belang van onze klanten altijd voorop staat."

AR on Tour

Donderdag 6 juni hebben we weer een AR on Tour georganiseerd voor nieuwe medewerkers. Het doel: kennismaken met de agrarische sector, met AR én met elkaar.

De tour begint altijd met een rondleiding op onze vestiging in Wageningen. Jarco van Veenendaal en Arnold Oostebrink hebben de fabriek en de activiteiten van Rijnzate laten zien. Vervolgens hebben Arjen van Nuland en Johan Schuttert verteld waar AR voor staat en wat AR doet. Na de lunch ging de groep met de bus naar het melkveebedrijf van Paul Schouten in Doorwerth. Paul is lid van de districtsraad van AR. Hij heeft een rondleiding gegeven en verteld wat hij van AR verwacht en wat zijn ervaringen zijn.

“Ik zit graag tussen de varkens en de boeren.”

Nieuwe verkoopleider varkens Carel van de Laar

Dit voorjaar werd verkoopleider varkens Gerben Klein Lebbink opgevolgd door Carel van de Laar. Hoewel hij nog maar een jaar bij AR werkt, heeft hij ruimschootse ervaring in de varkenshouderij. Carel stelt zich voor.

Carel is 55 jaar en woont samen met Marjon in Uden. In zijn vrije tijd voetbalde hij graag, maar sinds een knieblesure doet hij liever een potje padel. Met een knipoog vertelt hij zijn missie als verkoopleider varkens: “De Brabantse ‘hendigheid’ naar Midden-Nederland brengen.”

Wat is je achtergrond?

“Ik ben geboren in het buitengebied van Liempde. We hadden zelf geen boerderij, maar ik was wel altijd op de boerderijen van burens en van een oom te vinden. Op de tractor vond ik het mooiste. Na de MAVO en de MAS heb ik het middelbaar kader varkens/rundvee in Horst gedaan. Daarna ging ik aan de slag op varkensbedrijven en heb ik tien jaar lang in de praktijk gewerkt. Vanuit een groot zeugenbedrijf ben ik de buitendienst van een voerleverancier ingerold. Hier heb ik zeventien jaar gewerkt als technisch specialist, onder andere op het gebied van vruchtbaarheid en kraamstalmanagement. Ik merkte dat ik eens wat anders wilde en heb me om laten scholen tot docent wiskunde. Een totaal andere tak van sport. Het was leuk, maar de varkenshouderij bleef aan me trekken. Ik kwam in contact met Gerben Klein Lebbink en zo ben ik bij AR terechtgekomen als specialist varkens. Dat beviel gelijk heel goed. Ik kon mijn netwerk uitbouwen en werken in een groter werkgebied met nieuwe en goede producten.”

Hoe ben je verkoopleider geworden?

“Nu, een jaar later, kwam de positie van verkoopleider varkens vrij. Dit sprak me direct aan, ik heb gesolliciteerd en mocht aan de slag. Ik vind het een enorm leuk team, met heel veel kwaliteiten. Ook het coachen van mensen vind ik erg leuk. In mijn functie ben ik meewerkend voorman. Samen gaan we de strijd aan. Hierbij blijf ik zelf ook klanten bezoeken. Dat praktische vind ik heel belangrijk en het past bij me. Ik zit graag tussen de varkens en de boeren.”

Samen de strijd aangaan, hoe doe je dat?

“Ik ben een paar jaar uit de sector geweest en dat zorgt voor een frisse blik: waar kunnen we aan werken, waar kunnen we bijsturen, waar is behoefte aan? Verder vind ik het superbelangrijk om mensen in hun kracht te laten werken. Net als bij voetbal: een spits moet je in de spits laten staan en niet in de verdediging. Oftewel: laat de mensen die dingen doen waar ze goed in zijn. De een is technisch sterk en weet meer van voersamenstellingen en de ander is beter in acquisitie en bezoekt meer pioniersadressen. Eén keer per maand komen we met een klein team informeel samen, dat praat makkelijker en zo weten we goed wat er speelt. Daarnaast hebben we iedere maand een vergadering met het varkensteam.”

Hoe kijk je naar de toekomst?

“Ik zie het positief in. Er is een verschuiving gaande van de wereldmarkt naar de Europese markt. Dat kan in ons voordeel werken. Europa stelt steeds meer eisen aan het voedsel en dat is onze license to produce. Ons deel daarin is onze voerkennis en de ketengedachte. Vanuit de voergedachte staan we varkenshouders bij. Voer is onze corebusiness en dat moeten we steeds voor ogen houden.”

Welkoop Woudenberg feestelijk geopend

Het team van Welkoop Woudenberg poseert trots voor de nieuwe winkel.

Op woensdag 29 mei was het eindelijk zover: de officiële opening van de nieuwe Welkoop-winkel in Woudenberg. Burgemeester Magda Jansen van de gemeente Woudenberg mocht het lintje doorknippen.

Menso Tijssen, bestuursvoorzitter coöperatie AR, gaf in zijn woordje aan dat we trots mogen zijn dat na jaren van voorbereiding dit prachtige pand gerealiseerd is. In de nieuwe winkel is het historische spoorweggebouw op fraaie wijze geïntegreerd. Dit gebouw lag aan de zogenaamde 'Kerselijns', een spoorwegverbinding van Kesteren naar Amersfoort. Het moderne, ruime en duurzaam gebouwde winkelpand samen met het historische spoorweggebouw maakt deze Welkoop-winkel heel bijzonder en een aanwinst voor AR en voor Woudenberg.

Extra services

In de nieuwe winkel vind je extra services, zoals een Servicepunt Dier met een gediplomeerd dierspecialist. Klanten kunnen hier terecht voor bijvoorbeeld gewichts- en gebitscontrole en een voedingsadvies. Ook heeft de winkel een overdekte tuinkas van 450 m².

Mooi resultaat kortingsweekend

Van 30 mei tot en met 1 juni werd de opening van het nieuwe winkelpand feestelijk gevierd met de klanten waarbij men 20% korting kreeg. In die drie dagen is een omzetrecord gevestigd.

Burgemeester Magda Jansen van de gemeente Woudenberg knipt het lint door.

Reportage

Familie Boschloo ziet mooie kansen voor melkveehouderij

Op boerderij De Covik in Steenderen levert de familie Boschloo-Pelgrom met 110 koeien ruim 1,2 miljoen kilogram melk per jaar. Ze willen naar de twee miljoen kilogram om voor twee gezinnen een inkomen te verdienen. Onzekere tijden of niet, de familie Boschloo is optimistisch en ziet kansen.

V.l.n.r. Monique, Hans, Jur en Ludo Boschloo.

Sinds twee jaar vormen Hans (59), Monique (53) en twee van hun drie zoons Ludo (25) en Jur (20) Boschloo een maatschap. Alle vier werken ze op de boerderij maar ook elders. Hans is zelfstandig registermakelaar en taxateur en vult daar meer dan een volledige werkweek mee. Daarnaast helpt hij 's morgens en 's avonds kalveren voeren, ligboxen schoonmaken en verzorgt hij de administratie. Monique werkt als verpleegkundige en springt bij op afroep. Ludo werkt bij een loonbedrijf en Jur werkt als zzp-er ook op andere boerderijen. Ludo en Jur hebben beide de MAS gevolgd, net als hun vader.

Ondernemende familie

Nagenoeg al het werk doet de familie zelf, zoals twee keer daags gemengd voeren. De koeien worden gemolken met twee robots. De mannen hebben onlangs nog een sleufsilo aangelegd. Jur: "We plannen tamelijk strak. Er is altijd iemand aanwezig. Met inkuilen zijn we er alle vier. Iedereen kan er ook wel eens tussenuit. Het bedrijf staat op één maar er is meer dan het boeren." Zijn broer Coert (26), voormalig Nederlands kampioen Skills Kok, werkt niet op

de boerderij maar is wel ondernemer. Hij verhuurt zich als privé chefkok. Monique: "Ons motto is dat je maar één keer leeft en dat je dan de dingen moet doen die je leuk vindt. Dat kan ook ondernemen zijn."

Weiden voor bonus

In 2022 kwamen er dertig koeien, een tweede melkrobot en een tweede mestsilos bij. Voor de extra koeien was er ruimte in de bestaande stallen, onder andere door minder jongvee te houden. Dat kan omdat De Covik fungeert als testbedrijf voor CRV en daartoe elk jaar minimaal vijftien drachtige vaarzen aankoopt. Het rollend jaargemiddelde bedraagt 11.700 kilogram melk met 4,30 procent vet en 3,55 procent eiwit. De melk gaat onder VLOG-label naar FrieslandCampina. Dat levert een bonus op van één cent per kilogram melk. Hans: "Elke cent is 12.000 euro. Daarom weiden we. Anders zouden we de koeien op stal houden want dat is volgens ons beter voor ze."

"Ondernemen is anticiperen"

Voor de overwegend zwartbonte Holstein Friesians is 56 hectare land in gebruik, alles valt onder klei. Hiervan is 34 hectare eigendom. Dit jaar is 48 hectare bestemd voor gras, 7 hectare voor snijmais en 1 hectare is natuurgrasland. Jaarlijks koopt Boschloo ongeveer 8 hectare snijmais aan. De NB-vergunning biedt ruimte voor 200 melkkoeien. Ludo: "We hopen nog eens een tweede locatie te vinden voor jongvee en droge koeien zodat we hier meer koeien kunnen melken en eventueel op die tweede locatie ook kunnen melken. Dan zouden we het bedrijf op kunnen splitsen voor Jur en voor mij." Jur vult aan: "Ondernemen is anticiperen. Het is net als fietsen, als je niet trapt val je om."

Kansen benutten

Alle vier zijn ze positief over de toekomst. Monique: "Wij zijn optimistisch van aard. We zien kansen en proberen die te benutten." Ludo: "Er stoppen altijd boeren en dat biedt weer mogelijkheden voor blijvers. Ik verwacht dat daardoor en door innovatieve technieken over twee jaar het mestprobleem deels is opgelost." Hans vult aan: "Als er in Nederland door stoppers tien procent minder melk komt, maar waarschijnlijk nog minder, gaat de melkprijs omhoog en gaat misschien de kostprijs wel omlaag omdat er minder vraag komt naar voer." Monique: "Doordat we alle vier ook buiten het bedrijf werken kunnen we een minder jaar gemakkelijker opvangen."

Langdurige samenwerking

AR en voorlopers leveren al veertig jaar voer en meststoffen aan De Covik. Hans: "We streven naar langdurige samenwerking met leveranciers en afnemers. Dan ken je elkaars omstandigheden. Als het vertrouwen er wederzijds is waarom zou je dan veranderen?" Hij heeft een voorkeur voor coöperaties. "Een coöperatie is er voor de leden. Bij een particulier of beursgenoteerd bedrijf weet je dat het gaat om de winst van de ander." Jur roemt de korte lijntjes, het snel en adequaat reageren en de specialisten van AR. "Voor voeding maar ook voor bemesting, gewasbescherming, vergunningen, bouwen

en mestboekhouding maken we gebruik van specialisten van AR. Zij weten meer dan wij, we kunnen van ze op aan en ze hanteren een concurrerende prijs."

Praktische adviezen

AR-specialist melkvee Dirk Italiaander komt elke maand de melkcontroleresultaten bespreken, koeienmest zeven en past op basis daarvan eventueel het rantsoen aan. Het bestaat nu in de zomer uit vers gras, graskuil, snijmais, hooi, Sodagrain en een bedrijfsspecifieke mengmix. Ludo: "Dirk denkt met ons mee en komt met adviezen waar we wat mee kunnen. Door hem hebben we de verlichting en de waterbakken aangepast. Hij geeft ook voorzetten om over zaken na te denken."

Ondernemen is net als fietsen: als je niet trapt, val je om.

Hoofd stoten

Monique en Hans geven de jonge opvolgers verantwoordelijkheid en de ruimte als ze de zaken anders willen doen waardoor ze zich kunnen ontplooien. Hans: "Laat ze hun hoofd maar een keer stoten. Daar leren ze meer van dan wanneer alles voor hen wordt besloten."

Melkveebedrijf De Covik

Wie: Hans, Monique, Ludo en Jur Boschloo

Wat: Melkveebedrijf

Waar: Steenderen

Grootte: 56 ha grond waarvan 34 ha in eigendom

Veestapel: 110 melkkoeien

De mensen van de coöperatie

Eddy Smolders

Lid sectorcommissie pluimvee

In deze rubriek willen we je kennis laten maken met de mensen van de coöperatie. Dit keer is Eddy Smolders aan het woord. Hij is lid van de sectorcommissie pluimvee van AR.

Eddy Smolders heeft samen met zijn vrouw Angelique een legpluimveebedrijf in Westelbeers (Noord-Brabant). Ze hebben samen drie kinderen, Milan (16), Daan (14) en Lina (12). Ze houden 75.000 bruine scharrelkippen volgens het 1 ster Beter Leven keurmerk. Ze hebben een vaste medewerkster, Marieke, die in de ochtenden meehelpt en enkele weekendmedewerkers. Eddy en Angelique zorgen samen voor de bedrijfsvoering, waarbij Eddy vooral de diertechnische kant voor zijn rekening neemt en Angelique de administratie en het financiële deel.

Hoe ben je bij de sectorcommissie pluimvee terechtgekomen?

Eddy: "Via een oud-commissielid had ik al het een en ander gehoord over de sectorcommissie. Toen diegene stopte werd ik gevraagd door Henno van den Bruinhorst (verkoop leider pluimvee). Ik hoefde er niet lang over na te denken, de sectorcommissie is een mooie kans om op de hoogte te blijven van alles wat er gebeurt in de sector. In zo'n commissie hoor je ook van de andere leden wat er op hun bedrijven speelt. Daarnaast ben je via de sectorcommissie nauwer betrokken bij het reilen en zeilen van AR."

Hoe gaat zo'n vergadering?

"We komen twee keer per jaar bij elkaar, één keer in Wageningen, op de hoofdlocatie van AR en één keer in Barneveld, bij de pluimveevoerfabriek. We bespreken de actualiteiten op de pluimveebedrijven. Hoe doen de kippen het? Hoe is de voeropname? En wat zijn de dagelijkse dingen waar je tegenaan loopt? Daarnaast worden we door AR bijgepraat over de marktontwikkelingen, voerprijzen, de actualiteiten in het veld en het hele bedrijfsgebeuren bij AR. Ook als er dingen niet goed gaan horen we het. Het mooie is dat er interactie komt tussen AR en de commissieleden. Dit zorgt

voor een win-winsituatie: wij blijven op de hoogte en AR weet wat er leeft onder de pluimveehouders zodat ze daarop in kunnen spelen."

Waar gaat het dan concreet over?

"Actueel is bijvoorbeeld de toepassing van verwerkt dierlijk eiwit. Dit is sinds 2022 weer toegestaan. Als sectorcommissielid hoor je hoe het loopt en wat de ervaringen zijn. Een ander onderwerp is het klimaat in de stal. Henno vertelt dan wat hij onderweg tegenkomt en geeft ons tips. Verder worden we bijgepraat over de voerproeven die er gedaan zijn. De laatste keer hebben we het gehad over een toekomstbestendige Eiermarkt en hoe dat er dan uit zou zien."

Wat zie je als de meerwaarde van de sectorcommissie?

"In de sectorcommissie komen vanuit heel Nederland pluimveehouders van verschillende typen bedrijven bij elkaar. De een heeft scharrelhennen, de ander biologische hennen en weer een ander heeft een Freiland-bedrijf. Je kunt veel van elkaar leren, niet alleen op bedrijfsniveau, maar ook op sectorniveau. Dat is leuk en je kunt er je voordeel uithalen. Voor AR is de sectorcommissie een klankbord om te horen hoe zij het doen, onder andere met betrekking tot voer. Wat gaat goed en wat zijn verbeterpunten? Deze ervaringen neemt AR weer mee, zodat we uiteindelijk de beste resultaten kunnen halen in de stal."

Wat vind je van de coöperatie als organisatievorm?

"Het mooie van een coöperatie is dat de leden inspraak hebben. Hoe meer meningen, hoe beter je aan een toekomstbestendige sector kunt werken. Dat gaat misschien minder snel, maar je komt er wel verder mee! Daarnaast vind ik het prettig dat bij AR de lijntjes kort zijn en dat het een resultaatgericht en innovatief bedrijf is."

V.l.n.r. Johan Schuttert (commercieel directeur AR), Paul Vente (eigenaar Vente Paardenvoeding), Arjen van Nuland (algemeen directeur AR), Kees Naalden (eigenaar Vente Paardenvoeding) en Mark Ipema (operationeel directeur AR).

AR gaat strategische samenwerking aan met Vente Paardenvoeding

Per 1 september a.s. gaan we een strategische samenwerking aan met Vente Paardenvoeding. Door de samenwerking blijven de visie en het merk Vente Paardenvoeding behouden en versterkt AR haar positie in paardenvoeders.

Vente Paardenvoeding uit Nieuwerkerk aan den IJssel is een echt familiebedrijf. Het bedrijf is in 1851 opgericht. De huidige eigenaar Paul Vente is de vierde generatie. Het bedrijf richt zich op de professionele hippische ondernemer (voornamelijk manegebedrijven). Daarnaast zijn ze onder het merk Vente Diervoeding ook actief in de agrarische sector, met name in de rundveesector. Naast de producten die ze produceren en leveren staan ze echt naast de ondernemer met advies.

Continuïteit gewaarborgd

De huidige eigenaren Paul Vente en Kees Naalden hebben geen opvolger voor de bedrijfsactiviteiten. Paul Vente: "Om de continuïteit voor afnemers te waarborgen zijn we op zoek gegaan naar een partner om mee samen te werken. Net als wij staat AR naast haar klanten en biedt ze persoonlijk advies." De medewerkers van Vente Paardenvoeding komen bij AR in dienst. Ook Paul Vente en Kees Naalden gaan voor AR werken en blijven het aanspreekpunt voor de relaties van Vente Paardenvoeding.

Kees Naalden, Paul Vente en Arjen van Nuland ondertekenen de samenwerkingsovereenkomst.

Prachtige kans voor AR

Strategisch gezien is de samenwerking een prachtige kans voor AR. Arjen van Nuland, algemeen directeur AR: "Het merk Vente Paardenvoeding past binnen de omnichannelstrategie van AR. Bovendien is het merk een mooie aanvulling op onze paardenvoermerken Subli, Masters en Voermeesters."

Wat houdt de samenwerking in?

De producten van Vente Paardenvoeding en Vente Diervoeding zullen vanaf 1 september geproduceerd, geleverd en gefactureerd gaan worden door AR. De komende tijd staat in het teken van de integratie van de activiteiten. Het doel is om de overname geruisloos te laten verlopen zodat de klanten van Vente Paardenvoeding en Vente Diervoeding er zo min mogelijk van merken.

Kijkje in de keuken

Als partnercoöperatie geven we onze leden graag een kijkje in de keuken. Ook in de afgelopen periode hebben we daarom weer diverse groepen rondgeleid of meegenomen op excursie.

Excursie Schothorst

De districtsraad is samen met een delegatie van het coöperatiebestuur op excursie geweest naar Schothorst Feed Research. Dit waardevolle onderzoekscentrum in Lelystad biedt ondersteuning bij het ontwikkelen en implementeren van nutritionele kennis in veevoeding.

Sectorcommissie varkens op bezoek bij commissielid

Natuurlijk is het ook interessant om bij elkaar een kijkje in de keuken te nemen. Commissielid Albert Schrikkema uit Losdorp had daarom de sectorcommissieleden uitgenodigd voor een bezoek aan zijn biologische varkensbedrijf. Na afloop van de vergadering heeft Albert een rondleiding gegeven over zijn bedrijf. De sectorcommissie varkens komt twee keer per jaar bijeen. Ze vormen een klankbord voor AR zowel op commercieel gebied als op het gebied van kwaliteit.

Sectorcommissie rundvee

Ook de sectorcommissie rundvee komt twee keer per jaar bijeen. Tijdens de laatste vergadering hebben zij een rondleiding gehad door de AR-voerfabriek in Wageningen.

Bestuur bezichtigt nieuwe menger

In april is in de pluimveevoerfabriek in Barneveld een nieuwe menger in gebruik genomen. Onlangs heeft het coöperatiebestuur een rondleiding gehad door deze fabriek en de nieuwe menger met eigen ogen kunnen aanschouwen. Met de nieuwe menger zetten we een technologische stap vooruit in de productie van meelvormige pluimveevoerders. De nieuwe mengmethode zorgt voor een betere homogeniteit en betere structuurwaarden wat resulteert in een hogere kwaliteit van het eindproduct.

Ook een AR-locatie bezoeken?

Wil je ook samen met bijvoorbeeld een studiegroep een AR-locatie bezoeken? Je bent van harte welkom. Stuur een e-mail naar info@argroep.nl of bel naar 0317-499599.

Column

Overzicht versterkt het vertrouwen „

Het consumentenvertrouwen is al langere tijd fors negatief. Het wil maar niet lukken om dit structureel te verbeteren. Er zijn in de geschiedenis wel meer perioden geweest met weinig vertrouwen, maar na een aantal jaren stijgt het vaak weer. Sinds de coronacrisis kunnen we wel stellen dat het vertrouwen verdwenen is.

Hieraan ten grondslag liggen complexe problemen zoals woningnood, stikstofregels, asielbeleid en de oorlogen in de wereld. In de agrarische sector is het niet anders. Er zijn heel veel complexe vraagstukken die voor onzekerheid zorgen en het wil maar niet lukken om deze op te lossen. Onze hoop is gevestigd op het nieuwe kabinet en een Europa dat een meer realistische koers gaat varen.

Inspraak zonder inzicht is uitspraak zonder uitzicht.

Maar het overzicht houden valt ook niet mee. De politiek zegt: extensiveren is beter én de carbon footprint moet omlaag. Echter, in de praktijk zien we juist dat de intensievere melkveebedrijven een lagere carbon footprint hebben dan de extensieve bedrijven. Welke kant moeten we dan op? Nog een voorbeeld: de maatschappij is voorstander van kringlooplandbouw. Echter, kijken we naar het gebruik van organische mest dan lijkt dat ineens niet meer op te gaan en wordt de kringloop juist doorbroken doordat er steeds minder eigen mest kan worden gebruikt. Hoezo kringloop stimuleren? En dan het GLB: dat is dermate complex geworden dat het bijna alleen door specialisten kan worden ingevuld. Hoe vinden we daar een juiste balans in?

Het nieuwe kabinet heeft veel goede voornemens. In de praktijk ben ik benieuwd of ze het overzicht kunnen bewaren. De laatste jaren hebben we het volgende meerdere malen in de politiek gezien: 'inspraak zonder inzicht is uitspraak zonder uitzicht'.

Voor u als ondernemer en voor ons als AR hebben deze complexe vraagstukken in meer of mindere mate invloed op onze toekomstige ontwikkelingen. Daarom moeten we goed nadenken over dit soort strategische vraagstukken. Hoe meer overzicht we kunnen houden, hoe beter we kunnen anticiperen op de komende ontwikkelingen. En dat geeft vertrouwen.

Als AR nemen we de tijd om stil te staan bij die strategische ontwikkelingen. Daarvoor zetten we ook verschillende scenario's naast elkaar. Daarmee worden de problemen niet kleiner, maar ontstaat er wel meer overzicht. En meer overzicht geeft meer vertrouwen. Dat vertrouwen hebben we nodig om op tijd te kunnen anticiperen. Zo blijven we toekomstbestendig. Stilstand is immers achteruitgang en dat willen we niet met elkaar.

Johan Schuttert

Commercieel directeur

Loshal Barneveld gepimpt met street art

Eind mei is er hard gewerkt om de loshal van onze fabriek in Barneveld te voorzien van een imposante muurtekening. Studio Zepa heeft hiervoor een bijzonder ontwerp gemaakt.

Prominent is een kleurrijke kip op sneakers. Voor de oplettende kijker: de sneakers zijn Nike AR's.

Barneveldse jongeren

Ook heeft AR de muur van de 'kolenschuur' beschikbaar gesteld voor street art. Het ontwerp op deze muur is gemaakt door Barneveldse jongeren, nadat ze hiervoor workshops hadden

gevolgd. Naast het opfleuren van de loshal en de kolenschuur hopen we met deze mooie kunstwerken ongewenste graffiti tegen te gaan.

Officiële onthulling

Vrijdag 31 mei zijn de twee kunstwerken officieel onthuld door wethouder Mijntje Plumers van de gemeente Barneveld.

Gebiena de Kruijff
Welkoop Wageningen

Richard Leenders
Zakgoedcentrum Lunteren

Jubilarissen

Afgelopen periode was Gebiena de Kruijff 25 jaar in dienst bij de coöperatie en vierde Richard Leenders zijn 40-jarig jubileum. Uiteraard zijn beide jubilarissen in het zonnetje gezet.

Open dag 'Boer beter met nul op de meter'

Vrijdag 24 mei heeft maatschap Mijnheer van Varkensbedrijf Buut'n Gewoon een open dag gehouden met als thema 'Boer beter met nul op de meter'.

Varkensbedrijf Buut'n Gewoon heeft de volgende stappen gezet op weg naar energieneutraal boeren:

- Sinds 2020 zijn de daken van de stallen bedekt met 780 zonnepanelen (opbrengst: 253 kWp).
- In 2022 zijn twee windmolens geplaatst (opbrengst: 130 kWp).
- Onlangs zijn er drie accu's geplaatst om de energie op te slaan (capaciteit: 600 kW).

Tijdens de open dag waren bedrijven aanwezig die maatschap Mijnheer hebben geholpen om nul op de meter te krijgen of die op een andere manier betrokken zijn bij het bedrijf. HG Energiesystemen, Jumbo en AR hebben in de loop van de dag drie keer een korte pitch gegeven. Onze manager duurzaamheid Gerben Klein Lebbink heeft hierbij verteld over de rol van duurzaamheid bij AR.

Geslaagde open dag melkveebedrijf Rozendaal

Sinds 2023 staan op het melkveebedrijf van Wouter en Thea Rozendaal uit Ermelo twee gereviseerde Lely Astronaut A3 Next melkrobots. Met deze stap kunnen zij hun tijd efficiënter indelen om het melkveebedrijf beter te combineren met de nevenactiviteiten.

Op woensdag 5 juni konden belangstellenden de kracht van gebruikte melkrobots ontdekken. De open dag werd georganiseerd door Lely in samenwerking met AR.

Afscheid Henny Vermeulen

Woensdag 12 juni hebben we tijdens een drukbezocht middagsymposium en een gezellige avondreceptie bij de Duikenburg in Echteld afscheid genomen van Henny Vermeulen. Henny gaat na een dienstverband van bijna vierenvestig jaar genieten van zijn welverdiende pensioen. In 2009 maakte Henny de overstap van verkoopleider varkenshouderij naar de plantaardige sector en werd hij algemeen manager van AR Plant. We wensen Henny samen met zijn vrouw Jennemiek en gezin alle goeds toe. Richard ter Beek heeft Henny opgevolgd als algemeen manager.

Project Mest en Mineralen:

Mestafzetkosten verlagen door voermaatregelen

Om de mestafzetkosten in de hand te houden werkt AR aan het project Mest en Mineralen. Hierin werken dochter-bv's AR Voer, AR Plant en AR Bedrijfsontwikkeling samen. Jeroen van Veldhuizen (productmanager rundvee) vertelt hoe je met aanpassingen in het voer de mestafzet kunt verlagen.

Met de afbouw van de derogatie mag je als veehouder steeds minder dierlijke mest uitrijden op het eigen land. Daarnaast wordt het areaal dat je mag bemesten steeds kleiner door de regels vanuit het GLB. De mest die je niet kunt uitrijden moet je afzetten. Dit brengt hoge kosten met zich mee. Het is dus essentieel om de mestafzet te beperken. Dit kan onder andere met voermaatregelen. Jeroen van Veldhuizen vertelt dat je door het analyseren van de cijfers en door bewuste keuzes te maken veel kunt bereiken.

Uitkomst BEX

Om in beeld te krijgen waarop je kunt sturen is het handig om de uitkomst van de BEX erbij te pakken (te vinden op pagina 14 van de KringloopWijzer). Voor een voorbeeld: zie tabel op de pagina hiernaast. Jeroen: "Daar zie je het totale rantsoen dat op jaarbasis gevoerd is op een bedrijf. Belangrijke parameters zijn de VEM per

kg ds (energiewaarde) en de RE/kVEM (ruw eiwit per kg VEM). Vooral die laatste is van invloed op de hoeveelheid mest/stikstof die afgevoerd moet worden. Het streven voor dit getal is 155 of lager. Als je daarboven komt heb je minder stikstofvoordeel. Oftewel, als het lager is hoef je minder mest af te voeren."

Hoe bereik je de ideale RE/kVEM?

RE/kVEM is een verhoudingsgetal dat je zo laag mogelijk wilt krijgen. Jeroen: "Wat wij merken is dat het verhogen van de te voeren hoeveelheid energie een positief effect heeft op de uiteindelijke mestafzet. Wanneer je meer energie voert, gaat de RE/kVEM vanzelf dalen."

Kuilen 2024

De uitkomst van de BEX is je uitgangspunt, maar deze krijg je pas in januari. Om op het huidige ruwvoer te sturen heb je de kuiluitslagen nodig. Jeroen vertelt dat dit een uitzonderlijk jaar is qua ruwwoerwinning: "Het land is erg nat. Het gras groeit goed, maar de kwaliteit valt vaak tegen. Zowel VEM als ruw eiwit variëren sterk, waardoor je met krachtvoer, bijproducten en pensbestendige vetten moet gaan sturen om de RE/kVEM omlaag te krijgen. Wat betreft mais is het ook nog de vraag hoe de oogst gaat zijn." Op het moment van het interview (begin juni) moest op veel plekken de mais nog gezaaid worden.

Sturen op ureum

Ook het sturen op het ureum is een goede strategie om de mestafzet omlaag te krijgen. Jeroen: "Ureum is de stikstof die in de melk gemeten wordt en zegt iets over de stikstofefficiëntie.

Voorbeeld totaalrantsoen uit KringloopWijzer.

Rantsoen melkvee	Opname (kg ds)	Aandeel (% van ds)	VEM (/kg ds)	RE (g/kg ds)	Aandeel (% van re)	P (g/kg ds)	RE/kVEM (g/kVEM)	P/kVEM (g/kVEM)
Vers gras	156.620	11,9	960	185	14,5	4,22	192	4,4
Grasland oogstproducten	524.212	39,9	898	154	40,3	3,73	171	4,2
Snijmais oogstproducten	171.287	13,0	960	63	5,4	1,90	65	2,0
Overige ruwvoerders	13.936	1,1	425	41	0,3	0,90	96	2,1
Vochtrijke bijproducten	140.720	10,7	1072	117	8,2	2,01	109	1,9
Krachtvoerders, mineralen ¹	304.128	23,2	1142	204	31,1	5,26	179	4,6
Melkproducten ²	1.696	0,1	1806	257	0,2	7,58	142	4,2
Rantsoen	1.312.599	100,0	985	152	100,0	3,70	155	3,8

¹ Krachtvoerders, gehalten per kg product: ds-gehalte=874 g/kg (VEM=998, RE=178 g, P=4,60 g).

² Melkproducten, gehalten per kg product: ds-gehalte=158 g/kg (VEM=285, RE=41 g, P=1,20 g).

Voor de mestafzet maakt het veel uit of het getal rond de 16 ligt of bijvoorbeeld rond de 20. Bij een productie van zo'n 9.000 kg per koe scheelt dit al 6,5 kg N per koe per jaar! Het ureum in de melk omlaag krijgen bereik je wederom door meer glucogene of lipogene energie ten opzichte van eiwit te voeren. Een product dat hierbij kan helpen is onze Protifyt. Hiermee wordt de eiwit efficiëntie verbeterd."

Meer energie voeren, hoe doe je dat?

Jeroen: "Je moet het rantsoen afstemmen op het productieniveau, daarbij moet het rantsoen in balans zijn qua energie en eiwit.

Je moet de koe van voldoende glucogene energie voorzien zodat meer microbieel eiwit wordt gevormd dat beschikbaar komt op darmniveau. Om het energieniveau goed op te krikken moet je ook inzetten op voldoende én de juiste lipogene energie (pensbestendige vetten). Hiermee laat je de VEM op een eenvoudige manier flink stijgen en daalt automatisch de RE/kVEM. Als je maximaal 155 ruw eiwit in totaal voert en stuurt op meer energie, dan kan de koe daar goed en efficiënt mee omgaan en blijft de productie mooi op niveau. Maar als je niet voldoende energie voert, moet je zeker niet het eiwit gaan verlagen. Dat zie je direct terug in de productie."

Kies een passende energiebron

Om de energie in het rantsoen te verhogen zijn er verschillende opties. Je kunt het bijvoorbeeld verhogen door te kiezen voor Sodagrain of geplette gerst. Wil je de energie echt een boost geven dan zijn pensbestendige vetten aan te raden. Pensbestendige vetten zijn extra interessant omdat je dan wel energie voert (VEM), maar geen ruw eiwit. Jeroen: "Bij ons kun je als lipogene energiebron bijvoorbeeld kiezen voor AR Pensbestendig vet (3158 VEM) of AR Lipobestendig vet (3400 VEM). Deze vetsoorten kunnen we in het krachtvoer verwerken, maar ze zijn ook los te bestellen via het zakgoed. Pensbestendige vetten zijn per kg wel wat duurder, maar je voert er relatief weinig van, zo'n 200-500 gram per koe per dag. Naast de lagere mestafzet hebben de vetzuren in deze

pensbestendige vetten een positief effect op de conditiescore, de vruchtbaarheid en melkopbrengst van de koe. De kosten worden zo eenvoudig terugverdiend."

Realtime robotdata met Dairy Analytics

Realtime data helpen ons om korter op de bal te zitten en de best passende adviezen te kunnen geven. Tot nu toe konden we met robotanalyses alleen de data van de afgelopen zeven dagen bekijken. Bovendien waren deze gegevens niet altijd makkelijk te interpreteren.

Met Dairy Analytics kunnen we alle robotmerken realtime volgen, oftewel: je beschikt altijd over 'verse cijfers'. De data die je vanuit Dairy Analytics krijgt kun je vergelijken met de data uit de melkcontrole, maar dan realtime én uitgebreider: met onder andere het aantal liters, BSK, restvoer en dan ook nog uitgesplitst per diergroep, vaarzen, tweede kalfs- en melkkoe. Nog een voordeel van de realtime data is dat deze doorlopend is. Veel systemen geven inzicht in de huidige situatie, maar met Dairy Analytics is het mogelijk om terug te kijken in de tijd per dag en kun je meerdere dagen met elkaar vergelijken. Binnen 48 uur kun je zien welk effect een voeradvies heeft. Ook voor onze melkveespecialisten is het handig om op afstand de rantsoenwijzigingen in de gaten te kunnen houden en om te zien wat het effect is en of eventueel bijsturen nodig is.

Voorkom suboptimale voerinstellingen

Op de meeste robotbedrijven wordt er gewerkt met een vaste voertabel tot en met dag 80 of 100 in lactatie. Het is belangrijk om in deze periode de krachtvoergif af te stemmen op de melkproductie. Na die periode wordt er overgeschakeld naar de melk-voertabel. Deze overschakeling is een cruciaal moment voor de melkproductie en met realtime data kunnen problemen voorkomen worden. Als de melk-voertabel namelijk niet goed aansluit op de vaste voertabel komen de koeien in een negatieve spiraal terecht. Vooral hoogproductieve dieren zie je gelijk in productie afnemen.

De negatieve spiraal die dan ontstaat ziet er als volgt uit:

- aantal melkingen daalt
- melkproductie daalt
- minder behoefte aan energie en eiwit
- voeropname daalt
- activiteit neemt af
- conditie neemt toe waardoor de koe vervet.

Benut je data

Door de data van de melkrobot goed in de gaten te houden is een dip in bijvoorbeeld de krachtvoeropname en BSK te voorkomen. Zo heb je meer grip op de uiteindelijke resultaten. Je kunt namelijk sneller reageren en bijsturen waar nodig. Bij veel bedrijven zitten er grote verschillen tussen de berekende voeropname en wat de koeien daadwerkelijk opnemen. Een goede controle van de mengnauwkeurigheid en de voeropname is belangrijk om de daadwerkelijke voeropname te verbeteren. Hoge voeropnames zijn immers essentieel voor een gezonde veestapel.

Wil je ook gebruikmaken van Dairy Analytics (robotdata)?

Meld je dan aan via je specialist melkvee of neem contact op met een van onze robotspecialisten.

Jeroen van Veldhuizen

Midden en Noord | 06-82684624 | j.vanveldhuizen@argroep.nl

Mark ter Braak

Oost | 06-20978112 | m.terbraak@argroep.nl

Gerco Zwijnenburg

West en Zuid | 06-45611713 | g.zwijnenburg@argroep.nl

Topkoeien

100.000 kg melk

- **Djoeke 156** Melkveebedrijf Groot Nieuwland vof, Achthuizen
- **HyCare Winterman 14** Schippers Europe, Bladel
- **Vonne 5373** P., J. en T. Hoppenreijts, Bronkhorst
- **Gerda 136** Vof Van den Heuvel-Uijtewaai, Cadzand
- **Jantje 237** Vof Van Rooijen-van Someren, Cothen
- **5** Buys en Buys-IJsveld vof, Culemborg
- **Saskia 62** D.W. en I.T.H.M. Hendriksen-Krüs, Didam
- **Loesje 111** E.A. Breukink, Doesburg
- **Coba 135** Vof De Breematen, Eemnes
- **NL 724618471** Mts. J., G.J. en G.J. de Jongh-Van Haaften, Est
- **Corrie 5** Melkveebedrijf Egberts-Thijssen, Etten
- **Marie 159** E.H.G. en E.W.M. Poodt, Etten
- **Cor 4106** Melkveebedrijf Westra VOF, Gameren
- **Torenzicht Enne 35** C. Francke, Grijskerke
- **Horst Liza 211** Vof Melkveebedrijf Nillesen, Groesbeek
- **Mientje 387** Veehouderij Van Herwijnen, Hedel
- **Mijntje 88** Vof A. Zwijnenburg, Hei- en Boeicop
- **Cocky 59** Mts. Combee, Helvoirt
- **Meriam 29** Kessler Melkvee, Heumen
- **Beatrix 97** J.W. Verhage Vof, Koudekerke
- **Wekken-Holstein Clara 129** C.J. van de Wekken, Maasdam
- **Heleen 158** A.C. Blok-Verbeek, Nieuwdorp
- **De Pol Thea 5** Boerderij de Pol, Scherpenzeel
- **De Pol Redspot 21** Boerderij de Pol, Scherpenzeel
- **Roosje 34** F.J.M. Pothoff, Silvolde
- **Marga 134** Vof De Breematen, Soest
- **Jantje 129** Vof De Breematen, Soest
- **8573** Mts. K. en P. Oudijk, Strijen
- **Aafke** Vof Regelink Toldijk, Toldijk
- **L R Pia 33** Mts. Boesveld, Tonden
- **1844** Mts. J.C.D. en C.A. Gideonse, Veere

- **Tessa** Melkveehouderij Noord Empe, Voorst
- **Bemma 832** Melkveebedrijf Bink B.V., Wieringerwerf
- **Bemma 873** Melkveebedrijf Bink B.V., Wieringerwerf
- **Maartje 44** Vof Straatman-Klunder, Wilp
- **Groot Egdom Sjouke 416** Vof van Egdom, Woudenberg
- **Loney** J. Vogelaar, Yerseke

10.000 kg vet en eiwit

- **Horst Maistein 160** Vof Melkveebedrijf Nillesen, Groesbeek
- **Leeuwke 30** Koevar Hendriks, Koufunderigge
- **'t Lons Vlak Hennie 32** Rundveebedrijf Alders Vof, Overloon
- **Cato 444** E.A.M. Nijrolde, Vragender
- **Bemma 753** Melkveebedrijf Bink B.V., Wieringerwerf
- **Bemma 764** Melkveebedrijf Bink B.V., Wieringerwerf

Hittestress? Ondersteun je koeien met Buffer AR Uniek

In de zomermaanden hebben veel koeien last van hittestress. Hittestress en pensverzuring kunnen leiden tot productieverliezen, klauwproblemen, darmverzuring en andere gezondheidsproblemen. Om deze problemen te voorkomen is een stabiel pensklimaat essentieel.

Buffer AR Uniek (code: 22599K20) is een uniek en krachtig buffermengsel dat ingezet kan worden tegen pensverzuring en hittestress. Het zorgt voor een maximale ondersteuning van de pensgezondheid.

Ondersteun het pensklimaat

Pensverzuring wordt veroorzaakt door een verstoring van het pensklimaat. Meerdere factoren kunnen deze verstoring teweegbrengen, zoals een verminderde herkauwactiviteit, stress of een hogere of lagere passagesnelheid van het voer door het verteringsstelsel. Voor een stabiel pensklimaat moet de koe voldoende buffer aanmaken. Een buffer biedt de pens extra ondersteuning in het realiseren van een stabiele pens-pH.

Extra ondersteuning bij hittestress

Ook bij hittestress biedt Buffer AR Uniek de koe de nodige ondersteuning. Hittestress kan al optreden vanaf 21°C.

Zeker bij een hogere luchtvochtigheid heeft de koe al gauw last van hittestress. In Nederland is de gemiddelde relatieve luchtvochtigheid in de zomer 75% wat de kans op hittestress verhoogt. Tijdens hittestress kan de koe de warmte niet voldoende kwijt, wat leidt tot een lagere voeropname en dalende prestaties.

Samenstelling Buffer AR Uniek

Buffer AR Uniek helpt de koe om periodes van hittestress beter aan te kunnen en productieverliezen te beperken. Buffer AR Uniek bevat unieke componenten die op verschillende momenten vrijkomen en zo zorgen voor een langdurige werking. Dit zijn bijvoorbeeld krijt, magnesiumoxide en natriumbicarbonaat. Onder andere magnesiumoxide zorgt ervoor dat de pH stijgt. Daarnaast bevat Buffer AR Uniek gisten voor een gezonde pensmicroflora, een efficiëntere vertering en minder vorming van melkzuur in de pens. De endo- en mycotoxinebinders binden schadelijke stoffen die in stressvolle periodes vrijkomen en ondersteunen zo de immuniteit van de koe. Kortom, Buffer AR Uniek zorgt voor een optimaal pensklimaat en bevordert de gezondheid van de koe voor een optimale productie.

Meer informatie

Onze specialisten staan voor je klaar en helpen je verder met je vragen. Daarnaast geven zij graag advies zodat de koeien optimaal blijven presteren. Een bestelling plaatsen kan gemakkelijk via de bestelapp Mijn AR of via onze klantenservice, 0317-499510.

Werking Buffer AR Uniek

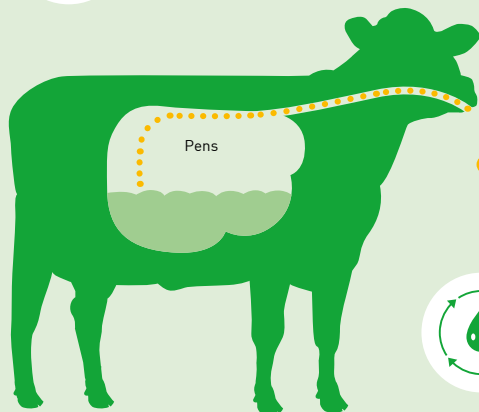
Gisten bevorderen het pensklimaat

- Verbeterde pensfermentatie
- Bevordering pensmicroflora
- Reductie van melkzuur

Verlaagt verzuring

- Buffert en neutraliseert
- Zorgt voor een stabiel pensklimaat
- Meer energie beschikbaar

Pens

Buffer AR Uniek

Bevordering energiehuishouding

- Verwijdt de bloedvaten
- Bevordert de wateropname
- Extra ondersteuning immuunsysteem

Actie

Tot en met 2 augustus ontvang je 5% korting bij afname van een volle pallet Buffer AR Uniek. Kijk voor meer informatie op de achterkant van deze Uniek.

Daphne van Steen
nutritionist rundvee
0317-499599
d.vansteen@argroep.nl

Kennismaken met Harm van Hattem

Verkoopleider vleesvee

Hoe ben je in de vleesveesector terechtgekomen?

"Tijdens mijn studie aan de HAS Veehouderij en mijn bijbaantje bij een kalvermester begon vleesvee mij steeds meer te trekken. Het type dier spreekt mij erg aan. Maar ook het bedrijfsmodel trekt mij meer dan bij melkvee; er zit meer handel in."

Heb je altijd in deze functie bij AR gewerkt?

"Na mijn studie ben ik als trainee begonnen bij AR, bijna 19 jaar geleden. Later werd ik specialist vleesvee. In de afgelopen jaren is vleesvee bij AR steeds groter geworden. Sinds enkele jaren ben ik verkoopleider vleesvee."

Wat vind je belangrijk in het contact met klanten?

"Er is altijd ruimte voor verbetering, ik ben niet gauw tevreden. Ik haal veel voldoening uit klanten die beter willen worden. Als adviseur wil ik mijn klanten een spiegel voorhouden zodat ze het beste uit hun bedrijf kunnen halen."

Is er veel veranderd in de vleesveesector sinds je hier werkt?

"AR was in het begin niet zo bekend in de vleesveesector, we moesten ons nog bewijzen. Nu is dat anders. Bij een aantal vleesveeketens zijn wij zelfs voorkeursleverancier. De vleesveesector is meer richting ketens gegaan. We beginnen nu bij het gewenste eindproduct en vandaaruit werken we terug. Dit geeft meer zekerheid voor de vleesveehouder en een beter saldo. Ook zie je steeds meer zij-instromers vanuit de melkveesector of de kalverhouderij."

Kun je iets vertellen over je functie?

"Het is breder dan alleen voerspecialist. Zeker binnen de ketens moet je ook alles weten van het afzetkanaal. Ik vind het mooi dat je zo een breder palet hebt. Je denkt niet alleen mee op het bedrijf zelf maar ook bij de afzet en de toeleveranciers. Je werkt intensief samen met het hele netwerk, met de kalver- of veehandelaar, dierenartsen, melkpoederleveranciers en vleesafnemers."

Hoe blijf je op de hoogte?

"Veel contacten hebben en zelf actief zijn in je netwerk zijn essentieel. Wat betreft voeding heb ik veel aan onze nutritionisten, zij blijven ontwikkelen. Het is belangrijk dat we vanuit AR onderzoek blijven doen. Er zijn bijvoorbeeld internationaal onderzoeken gedaan met Maxammon grain. Maar toen we de resultaten van ons eigen onderzoek hadden, werd iedereen pas echt enthousiast. Dan heb je bewezen voordeel voor de klant."

Hoe combineer je je eigen vleesvee met je werk bij AR?

"Dat is een kwestie van praktisch inrichten. Heel veel dingen zijn te plannen, zoals het kopen van gezonde en goede kalveren, het ontvangen van de dieren en goed voer. Ik heb bewust gekozen voor kruislingvaarzen, dat zijn over het algemeen rustige dieren. Blonde d'Aquitaine-stieren vind ik heel mooi, maar de houderij vraagt meer aandacht. Mijn baan bij AR staat wel voorop. 's Ochtends en 's avonds ben ik een half uur met mijn dieren bezig. Op zaterdag bereid ik samen met mijn zoon de hele week voor. Als ik even geen tijd heb springt hij bij. Het houden van eigen dieren heeft ook meerwaarde voor de klanten. Soms probeer ik iets uit, bijvoorbeeld met voer. Die ervaring neem ik mee de boer op."

Naast zijn volledige baan als verkoopleider vleesvee heeft Harm van Hattem sinds een jaar zijn eigen kruislingvaarzen. Wat is zijn rol als verkoopleider vleesvee en wat is zijn ervaring met zijn eigen kalveren? We hebben Harm hierover gesproken.

Wist je dat...

Harm een keer 's nachts met zeven kalveren is gaan wandelen? Toen hij net zijn eerste kalveren had werd hij wakker door geluid. Er bleken kalveren te lopen tussen de rozen in zijn tuin en even later liepen ze 400 meter verderop in het bouwland. Blijkbaar konden ze zelf een hek openmaken. De andere 41 kalveren zaten gelukkig nog wel binnen. Na een rustige wandeling waren ze weer in de stal.

Reportage

Kwaliteit voorop bij de familie Dorresteijn

V.l.n.r. Teus, Martijn en Cees Dorresteijn.

In het Gelderse Opheusden ligt het legpluimvee- en laanbomenbedrijf van de familie Dorresteijn. Vader Teus (64) en zonen Cees (30) en Martijn (24) runnen dit mooie bedrijf in maatschap. Voor alles wat ze doen geldt: kwaliteit gaat vóór kwantiteit.

Het bedrijf van de familie Dorresteijn telt 42.000 witte Freilandhennen verdeeld over twee stallen, waarvan één stal uit 2007 stamt (Vencomatic-systeem) en de andere stal is een in 2017 verbouwde stal met een Big Dutchman-systeem. In 2019 is de inpakmachine vervangen door een nieuwe Moba-inpakmachine. De eieren worden geproduceerd voor de Duitse markt. Daarnaast heeft het bedrijf een laanbomentak. Martijn: "Sinds 1977 hebben we het legpluimveebedrijf en sinds 1980 hebben wij bomen in de volle grond. Met het aankopen van het bedrijf van de directe burens is dit in 2019 overgegaan naar bomen in een foliekas en uitsluitend in containers/potten. Dit was een mooie kans om de grond voor de Freilandhennen veilig te stellen, om uit te breiden met een bedrijfszekere tak en de risico's te spreiden."

Mooie balans

Met het legpluimvee en de laanbomen hebben ze een mooie balans gevonden vertelt Martijn: "Met het pluimvee ben je vooral 's ochtends en begin van de middag druk, met de laanbomen vooral in de avond en in de middag. Het pluimveebedrijf is de kostwinner en de (groeierende) laanbomentak brengt weer minder risico's met zich mee." Qua werkzaamheden doen de broers allebei alles. Martijn: "Dat houdt ons scherp. Wat de een niet ziet, ziet de ander wel. Zo vullen we elkaar perfect aan." Vader Teus werkt ook mee op het bedrijf, maar is al wel wat aan het afbouwen.

Zowel met de bomen als met de kippen leveren we alleen producten waar we 100% achterstaan.

Blij met witte kippen

Martijn vertelt over hun keuzes: "We hebben al een tijdlang witte hennen van het ras Dekalb White. Qua voeropname en hoe je ze kunt managen zijn ze helemaal super. Ook kun je ze langer aanhouden en zijn er minder grondeieren. Ze gaan makkelijker omhoog de legnesten in." Ook het stalsysteem helpt bij de prestaties van de kippen, vertelt Martijn: "Het Big Dutchman NATURA Step-systeem is een superpraktisch systeem met weinig poespas, maar alles wat je nodig hebt zit erin. Het is makkelijk schoon te houden, er zijn weinig grondeieren en het heeft hele goede ledverlichting. In al die tijd is er maar één keer een lamp stuk gegaan. Verder is het overzichtelijk, je kunt op elke laag goed kijken. Het voer- en drinkwatersysteem is ook heel degelijk. Ook beschikt die stal over een warmtewisselaar. Daarmee kun je minimaal ventileren en een fijn stalklimaat creëren."

Sturen op ei-kwaliteit

Martijn: "Ons streven is 500 sorteerbare eieren per hen. Nu hebben we al wel eens koppels met 500 eieren op 100 weken leeftijd. Het geeft een kick om zoveel mooie en kwalitatieve eieren eruit te krijgen. Om dit te bereiken doen we veel op kennis en gevoel. Als je merkt dat de ei-kwaliteit iets terugloopt kun je bijvoorbeeld kalksteentjes bijvoeren. Verder houden we alles zo natuurlijk mogelijk. Daarmee bedoel ik dat we niet allerlei ditjes en datjes gaan toevoegen in het voer en het drinkwater. Ook de start is enorm belangrijk. Als die niet goed is, loop je gelijk achter. Onze specialist pluimveevoer, Jan van Os, heeft korte lijntjes met Het Anker waar we al dertig jaar onze hennen kopen. Dat is ideaal, want zo kun je snel schakelen en communiceren."

Producten waar je achterstaat

Ook bij de laanbomen staat kwaliteit voorop voor de familie Dorrestejn. Martijn: "We leveren alleen mooie producten waar we zelf 100% achterstaan. We hebben een foliekas en een

containerveld met zeker veertig soorten laan- en sierbomen. We kopen onderstammetjes die we veredelen/enten en uiteindelijk gaan de bomen als spil van 2-2,5 meter weg. Al onze bomen gaan naar kwekers in Nederland en België. Het is een intensieve tak met veel handwerk. Pottenteelt is overigens wel minder bewerkelijk dan vollegrondsteelt. Je bent minder afhankelijk van het weer en je hebt minder machines of loonwerk nodig. GBM en meststoffen bestellen we altijd bij AR Plant. Dat loopt goed en de producten worden snel geleverd." De soorten die ze telen zijn afhankelijk van de vraag. "Maar met de trend van vergroening, zowel in particuliere tuinen als in openbaar groen, hoeven we niet bang te zijn dat er te weinig vraag is."

Trouw aan relaties

Aan het eind van het interview sluit broer Cees nog even aan en vertelt over hun ervaringen met AR: "Voerspecialist Jan van Os komt hier al zeker 25 jaar. Het loopt eigenlijk altijd prima en als er een keer iets niet goed loopt kunnen we snel schakelen en de boel weer op de rit krijgen. We kunnen hem zeven dagen per week bellen." Martijn vult aan: "We zijn best trouw aan relaties, zowel met leveranciers als afnemers. Je bouwt wat op, je kent elkaars manier van werken en zo doe je ook nog wat voor elkaar. Dat vertrouwen werkt prettig."

Pluimveehouderij en laanbomenkwekerij Dorrestejn

Wie: vader Teus en zonen Cees en Martijn Dorrestejn

Wat: legpluimvee en laanbomenteelt

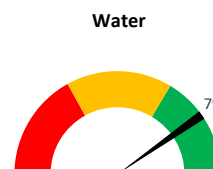
Hennen: 42.000 Dekalb White Freilandhennen

Bomen: meer dan 40 soorten laan- en sierbomen

AR Krulkompas: handige tool op weg naar de krulstaart

De verplichting tot lange staarten vanaf 2030 komt steeds dichterbij. Het onder controle houden van het natuurlijke bijtgedrag van varkens is ook nu al een belangrijk aandachtspunt. Het AR Krulkompas kan hierbij helpen.

Bij varkens is het lastig vast te stellen wat nu precies de kritieke factoren zijn die tot bijtgedrag gaan leiden. Dit verschilt ook nog eens sterk per bedrijf.

Direct resultaat met AR Krulkompas

Om die kritieke punten in beeld te brengen hebben we een handige checklist ontwikkeld in de vorm van het AR Krulkompas. In één oogopslag zie je hoe je bedrijf ervoor staat op weg naar de krulstaart. Daarnaast krijg je inzicht in de verbeterpunten om agressiviteit en bijtgedrag te verminderen. We hebben het AR Krulkompas zo ontwikkeld dat alle belangrijke punten worden meegenomen én dat het praktisch toepasbaar is. Hoog- en laaghangend fruit worden inzichtelijk gemaakt. De vervolgstappen kunnen hiermee makkelijk worden bepaald. Zo werken we samen aan een nog beter welzijn voor de varkens, wat uiteindelijk resulteert in beter presterende varkens.

Alle diergroepen een eigen checklist

Voor iedere diergroep is er een eigen checklist met specifieke normen. Invullen wordt eenvoudig op de computer gedaan door de welzijnsspecialist, samen met de varkenshouder en de specialist. Het AR Krulkompas is voor iedereen beschikbaar en is gratis.

Interesse?

Vraag ernaar bij je specialist varkens of neem contact op met onze welzijnsspecialist Britt Engelsman.

Britt Engelsman
specialist varkens
06-12836120
b.engelsman@argroep.nl

Wateropname varkens realtime monitoren

Een belangrijk onderdeel van varkensvoeding is water. Aan de hand van de wateropname kun je snel zien of er iets aan de hand is in de stal of dat alles goed draait. Het monitoren van de wateropname kan dan ook veel opleveren en zowel de resultaten als het welzijn van de dieren ten goede komen.

Fokbedrijf Hendriks in het Overijsselse Witharen heeft het afgelopen jaar ervaring opgedaan met het monitoren van de drinkwateropname in de opfokstal. In dit innovatieve project werkte varkenshouder Wilko Hendriks samen met Impact Smart Solutions, Coöperatie Varkensartsen en AR. Naast het monitoren van de drinkwateropname is er een app ontwikkeld waarmee hij snel kan zien of er storingen zijn en of de wateropname afwijkt van de norm. Wilco: "Het monitoren van de drinkwateropname is een extra controle-instrument om kwalitatief goede opfokgelten af te leveren."

Monitoren op afdelingsniveau

Om de wateropname te monitoren heeft Hendriks vijf van de tien afdelingen uitgerust met zogenoemde flowmeters van Impact Smart Solutions. De flowmeters registreren 24/7 de wateropname op afdelingsniveau. "Het is een praktisch en onderhoudsvriendelijk systeem", zegt Hendriks. Hij checkt dagelijks of de varkens volgens de curve drinken en of er schommelingen zichtbaar zijn in de wateropname. "Een goede voer- en wateropname zijn essentieel om kwalitatief goede opfokgelten af te kunnen leveren", zegt de fokker.

Handige alarmfunctie

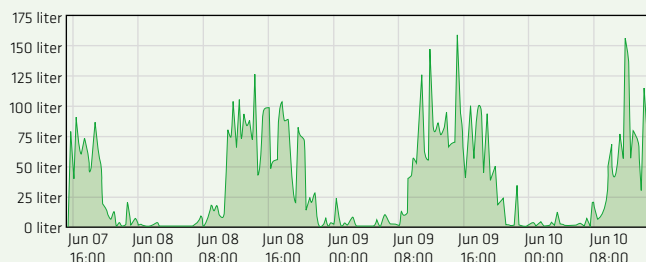
Ook de alarmfunctie van de watermeters is handig. Bij grote schommelingen in de wateropname krijg je een melding. "Zo merk je snel of er een waterleiding gesprongen is of dat er een drinknippel blijft doorstromen", zegt Hendriks. "Bovendien hoef je alleen in actie te komen wanneer je wordt gealarmeerd. Dit bespaart tijd en geld." De bandbreedtes voor het alarm kun je zelf instellen en aanpassen.

Completer beeld

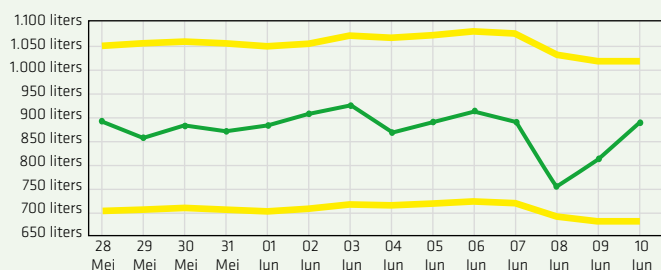
Hendriks vindt het fijn om te weten waar hij mee bezig is. "Na het enten zien we bijvoorbeeld dat de wateropname gigantisch veel lager uitvalt. Met de flowmeter kunnen we exact zien wanneer de wateropname weer toeneemt." Wat ook opvalt is dat de dieren vooral 's ochtends vreten en 's middags drinken. Kortom, het monitoringssysteem biedt vele voordelen en is zeker de moeite waard om te overwegen.

Waterverbruik

— Liters per uur

Afwijking

- Maximum waterverbruik (per dag)
- Waterverbruik (per dag)
- Minimum waterverbruik (per dag)

↑
Enting

Eelco van de Hoef
 innovatiemanager varkens
 06-50235373
 e.vandehoef@argroep.nl

Innovatiemanager Eelco van de Hoef (links) en nutritionist Rob Schurink.

Verwerkt dierlijk eiwit: gezonde varkens met een lage vc

AR heeft inmiddels twee jaar ervaring met verwerkt dierlijk eiwit (vde) in varkensvoer, wat aanzienlijke voordelen biedt. Bij gespeende biggen is de voederconversie 6% lager dan bij gewoon voer, aldus innovatiemanager Eelco van de Hoef en nutritionist Rob Schurink.

Eind 2021 versoepelde de EU de regelgeving rond de toepassing van vde in varkensvoer. AR is daar direct op ingesprongen. "Toen in de jaren negentig na de BSE-crisis de toepassing van diermeel verboden werd, bleek dat de biggen het heel moeilijk kregen met het vervangende voer", vertelt Van de Hoef. "Daarom zijn we na de versoepeling zo snel mogelijk gestart met vde." Er is een gecertificeerd leverancier gevonden en in juli 2022 begon AR met de productie van varkensvoer met vde. Samen met Schothorst Feed Research zijn diverse verteringsproeven uitgevoerd. Zo is een gerichte keuze gemaakt uit de mogelijke dierlijke eiwitten. Van de Hoef: "Vooral bedrijven waar nog een oudere generatie rondloopt, zijn direct overstag. Die weet nog hoe goed het werkt. Een varken is immers een omnivoor en eet van nature dierlijke eiwitten."

Gescheiden productie

Het toegepaste vde is een reststroom uit de humane voedselketen die AR opwaardeert tot een betaalbare en

waardevolle eiwitbron voor varkensvoer. Het gaat hierbij om vismeel, bloedplasma en reststromen uit de pluimveeverwerking zoals pluimveemeel en pluimveebloedmeel. De productie van varkensvoer met vde moet strikt gescheiden plaatsvinden van de mengvoerproductie voor andere diersoorten. De AR-fabriek in Didam is zo'n dedicated varkensvoerfabriek; alleen daar mag vde voor varkens op voorraad liggen. Een groot voordeel is dat AR eigen vrachtwagens heeft die alleen gebruikt worden voor varkensvoerders.

Resultaten spreken voor zich

Van de Hoef en Schurink komen bijna dagelijks in varkensstallen en zien de positieve resultaten bij de dieren. "Vooral bij de biggen. Zowel in groei als in voerverbruik, maar ook in agressiviteit", meldt Van de Hoef. "Uitgebreide testen op ons proefbedrijf tonen aan dat de problemen met oornecrose en staartbijten vele malen kleiner zijn dan bij voer met plantaardige eiwitten. Zeker nu het couperen van de staarten

wordt afgeschaald, verdient dit de aandacht. We ervaren dat de varkens rustiger worden. In de zeugenhouderij zien we een positief effect op de bigkwaliteit en bigvitaliteit." Het aandeel eiwit in vde is twee keer zo hoog als in soja, maar de verteerbaarheid is gelijk of zelfs beter, constateert Schurink. "Op deze manier kunnen we soja compleet vervangen. Bepaalde concepten eisen een lage CO₂-footprint of sojavrij. Daar past dit regionale en circulaire product perfect bij."

De varkens laten het zien.

Praktijkervaringen

Wel is het belangrijk om naar het hele rantsoen te kijken, waarschuwt Schurink. "Vde is goed verteerbaar, maar je moet uitkijken dat de vertering niet té snel gaat zodat er diarree ontstaat. We hebben dat in het begin onderschat, maar daar

hebben we van geleerd. Daarom verrijken wij het rantsoen met extra vezelrijke componenten die de vertering rustig doen verlopen, bijvoorbeeld met enkelvoudig behandelde gerst, bietenpulp of tarwegries. Na twee jaar proef- en praktijkervaring weten we nu goed wat een veilige balans is." Voor klanten die brijvoer voeren levert AR het pluimvee-eiwit ook als nat bijproduct. "Het product is aangezuurd en we zien dat de voederconversie bij vleesvarkens 4% daalt van 2,4 naar 2,3", licht Schurink toe. Dat is een grote plus ten opzichte van droogvoer." Ook in combinaties van vde met andere producten zien beide varkensspecialisten voordelen. Schurink: "Wij kunnen bijvoorbeeld CCM door het mengvoer mengen. De combinatie van het zure CCM met pluimveemeel kan synergie opleveren. Wij doen daar op dit moment onderzoek naar."

Groei

Van de Hoef tot slot: "Al onze varkenshouders die vanuit hun concept vde mogen toepassen, gebruiken het al. Ik verwacht dat de markt voor voer met vde zeker gaat groeien. Maar nog niet elk concept staat de toepassing van vde toe. Al laten de varkens zien dat het werkt."

Tekst: Jollette van Eijden

Met voeding de strijd aan met streptokokken

Streptokokken komen bij nagenoeg alle varkens voor, meestal zonder ziekteverschijnselen. Echter, onder bepaalde omstandigheden kan de bacterie zich plotseling sterk vermenvuldigen en tot ernstige ziekteverschijnselen leiden, zoals hersenvliesontsteking, gewrichtsontsteking, bloedvergiftiging en sterfte. Ook economisch is de ziekte een schadepost. De varkenshouder heeft kosten voor preventieve maatregelen, (antibioticum)behandeling en door verminderde groei en sterfte.

Streptokokken zijn een bacterie waar varkens ernstig ziek van kunnen worden. Met de juiste managementmaatregelen en voeding kunnen we varkens ondersteunen bij hun weerstand om ernstige ziekteverschijnselen zoveel mogelijk te voorkomen en de economische schade te beperken.

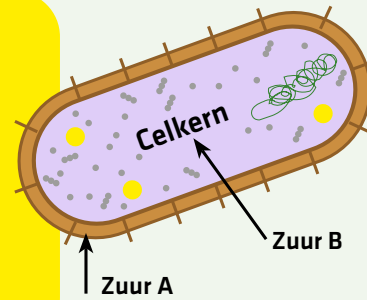
Hoge productie versus gezondheid

Streptokokken en ook andere bacteriën zoals E. coli liggen altijd op de loer en kunnen veel schade aanrichten bij de biggen. We willen een hoge productie én gezonde biggen. Dit lijkt een uitdagende combinatie, maar met de juiste balans tussen voer, darmflora en het immuunsysteem in de darmen is het zeker mogelijk.

Het artikel gaat verder op de volgende bladzijde

Hoe zuren helpen bij de aanpak

Streptokokken zijn gram-positieve bacteriën. Gram-negatieve bacteriën hebben een dunnere celwand dan gram-positieve bacteriën en zijn gevoelig voor zuur; je krijgt daarmee de cel kapot. Bij gram-positieve bacteriën zoals streptokokken werkt dit niet en heb je een combinatie van zuren nodig. Het werkt globaal zo: je maakt de celwand kapot met zuur A waarna zuur B naar binnen kan om de kern dood te maken.

Let op de voeropname

Recent zagen we in de praktijk dat er in de derde en vierde week na spenen extra uitval was door streptokokken. De oorzaak was waarschijnlijk het grote aantal niet-eters na spenen, doordat de voeropname voor het spenen te laag was. Ook was de luchtvochtigheid de eerste twee dagen na het spenen veel te hoog. Samen met de hoge temperatuur gaf dit de biggen een hogere gevoelstemperatuur. Hierdoor hadden ze geen zin om te eten. Dit heeft direct invloed op de weerstand.

Aanpak via de voerstrategie

Wat is nu een effectieve voerstrategie om streptokokken tegen te gaan? Voorkomen is immers beter dan genezen. In onze 'gereedheidskist' zitten een aantal voertoepassingen die we kunnen inzetten om de biggen te ondersteunen. Hiermee helpen we de big om de voedingsstoffen makkelijker te verteren. Hieronder lees je welke tools we hiervoor inzetten. Daarnaast is het management ook heel belangrijk. Denk hierbij aan de hygiëne in de stal, het overschakelmoment en het op tijd voeren.

1. Energievoorziening:

- Zorg voor goed verteerbare vetbronnen.
- Voer niet te veel zetmeel en suikers. Deze kunnen streptokokken aanjagen.
- Laat de EW iets zakken. Hierdoor komt er ook meer ruimte voor vezels.

2. Eiwitvertering:

- Beperk het ruw eiwit maar zorg voor goed verteerbare eiwitbronnen, zoals dierlijk eiwit en vismeel.
- Let op: jonge biggen kunnen Soja HP minder goed verteren.

3. Vezels:

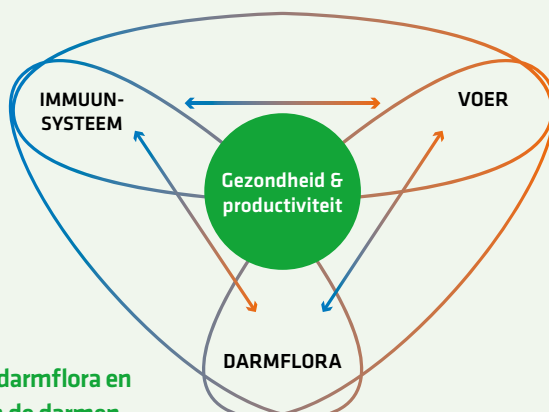
- Maak gebruik van goede vezels zoals haver.
- Gebruik vezels die meer viscositeit en stroperigheid geven in de darmen.
- Zorg voor een juiste spreiding van ruwe celstof-bronnen in combinatie met vet.

4. Additieven:

- De juiste zurenmix toevoegen is belangrijk voor een goede eiwitvertering en om gram-negatieve bacteriën te onderdrukken (E. coli, salmonella).
- Stimuleer de vetvertering en bevorder de darmflora.
- Middellangeketen vetzuren mogen niet ontbreken in de aanpak van streptokokken.

Biggen die een stootje kunnen hebben

Met de juiste managementmaatregelen en voeding zorgen we voor sterke en vitale biggen die een stootje kunnen hebben. Samen gaan we de strijd aan. Wil je weten wat in jouw situatie een goede aanpak is? Laat het je specialist weten. We denken graag met je mee!

De balans tussen voer, darmflora en het immuunsysteem in de darmen.

Eelco van de Hoef
 innovatiemanager varkens
 06-50235373
 e.vandehoef@argroep.nl

In 5 stappen naar het beste rantsoen voor jouw paard

Je paard of pony glanst als een spiegel, is in topconditie en zit helemaal goed in zijn vel. Dat ideaalplaatje willen we allemaal. Maar wat doe je als je paard er nog niet uitziet als dit ideaalplaatje? Als hij minder glanst dan je zou willen? Als je het gevoel hebt dat hij het werk minder goed volhoudt? Of als hij toch te mager of te zwaar is?

Ons advies: ga stap voor stap te werk om te ontdekken welk rantsoen het beste bij jouw paard past. Laat je hierbij helpen door ons handige 5-stappenschema:

Stap 1: Scoor de conditie van jouw paard

Je begint met een kritische blik op de lichaamsconditie van jouw paard: is hij te dik of te dun? Of is hij perfect op gewicht? Hoe je paard eruitziet zegt veel over het rantsoen dat hij nu voorgeschoteld krijgt. Een vuistregel bij het bepalen van de conditie van je paard is de zichtbaarheid van de ribben. De ribben moet je gemakkelijk kunnen voelen als je je hand erop legt, maar je moet ze niet kunnen zien. Ook kijk je naar het totale plaatje wat je paard uitstraalt. Een gezond paard dat goed in zijn vel zit heeft een glanzende vacht, gedraagt zich kalm en is geïnteresseerd in jou en zijn omgeving.

Stap 2: Wat vraag je van je paard?

Bedenk wat het gebruiksdoel van je paard is. Train je je paard bijna elke dag en moet hij presteren op wedstrijden? Of maak je één keer per week een recreatieve rit? Of heb je je paard puur als gezelschap in de wei? Dit bepaalt of je paard boven op een basisrantsoen (onderhoudsrantsoen) extra voeding nodig heeft. Ook de levensfase van het paard speelt een rol: groei, dracht en melkgift kosten immers energie.

Stap 3: Check wat er in je ruwvoer zit

Je paard is een planteneter. Zijn spijsverteringsstelsel is

helemaal ingericht op het verteren van voedingsstoffen uit gras, hooi of kuilgras. De eerste stap voor het samenstellen van een optimaal rantsoen is dus het bepalen van de hoeveelheden eiwit, energie, vitaminen en mineralen die in het ruwvoer zitten. Bij Voermeesters kun je je ruwvoer eenvoudig laten onderzoeken via de Voermeesters Ruwvoeranalyse. De voederwaarde die hieruit volgt helpt je te bepalen welke voedingsstoffen je paard binnenkrijgt en van welke er een tekort is. De tekorten vul je dan aan met een brok, muesli of supplement.

Stap 4: Weet welke soorten paardenvoeders er zijn

Weet je welke voedingsstoffen je paard via het ruwvoer binnen krijgt, dan kies je een bijpassend krachtvoer om de ontbrekende voedingsstoffen uit het ruwvoer te compenseren voor de onderhoudsbehoefte van je paard én voor de eventuele extra behoefte voor arbeid, groei, dracht of lactatie (melkgift). Voor elk gebruiksdoel en elke voedingsbehoefte is er een passend voer.

Stap 5: Check je rantsoen met onze voerspecialisten

Wil je aan de hand van het stappenschema iets veranderen? Of denk je dat je paard iets anders nodig heeft, maar weet je niet precies hoe je dat bereikt? Laat het rantsoen van je paard dan gratis checken door onze voerspecialisten. Zij weten als geen ander hoe belangrijk een gezond en passend rantsoen is voor het welzijn van je paard.

Karen Schiferli
klantenservice Voermeesters
0317-499595
k.schiferli@voermeesters.nl

Laat je niet verrassen door regels gewasrotatie en rustgewas

Met wintergraan op zand/löss vang je twee vliegen in één klap: gewasrotatie en rustgewas.

De GLB-subsidies zijn voor veel landbouwers een welkome aanvulling op het inkomen. Wil je deze subsidie de komende jaren blijven ontvangen? En niet onverwachts in de knel komen met het bouwplan? Kijk dan deze zomer nog hoe je het beste kunt inspelen op de GLB-regels over gewasrotatie en rustgewas.

Voldoen aan de conditionaliteiten (GLMC 1 t/m 10, waarbij GLMC staat voor Goede landbouw- en milieueconditie) is een basisvoorwaarde voor het verkrijgen van zowel de basispremie als de vergoeding vanuit de eco-regeling. Van de conditionaliteiten is GLMC 7 (over gewasrotatie en rustgewassen) complex en bij velen nog onvoldoende in het vizier. Daarom vind je hier de belangrijkste informatie over deze conditionaliteit.

Check vrijstellingen GLMC 7

GLMC 7 is gericht op het roteren van gewassen voor een verbeterde bodemgezondheid. Voor GLMC 7 gelden diverse vrijstellingen. Een eerste stap is kijken of je in aanmerking komt voor vrijstelling. Voor de gewasrotatie (norm 1 en 2) kunnen bijvoorbeeld graslandbedrijven (>75% gras) vrijstelling krijgen, zie uitleg in kader 1.

Drie normen

Om in aanmerking te komen voor GLB-landbouwsubsidie moet je aan de volgende drie normen voldoen:

Norm 1: de 1/3-eis

Ieder jaar teel je op minimaal 1/3 van het bouwland een ander gewas als hoofdteelt (andere gewascode). Of je teelt een of meer volgteelten (andere gewascode) na de hoofdteelt. Een volgteelt moet zo snel mogelijk na het hoofdgewas worden ingezaaid en moet dan blijven staan tot de inzaai van de volgende hoofdteelt. Het 1/3 deel waarop je moet roteren is het deel van de totale oppervlakte van het bouwland inclusief de vrijgestelde oppervlakte, zoals tijdelijk grasland en meerjarige teelten (zie kader 2). Vanuit de mestwetgeving was het al verplicht om na de teelt van mais op zand- en lössgronden een vanggewas in te zaaien voor 1 oktober en te telen tot ten minste 1 februari. Vanuit deze GLMC-regel is dat tot aan de inzaai van het volgende hoofdgewas. Vanaf 2024 is dit ook verplicht voor bedrijven met een derogatievergunning op klei- en veengrond in met nutriënten verontreinigde gebieden (NV-gebieden). Hier geldt geen uiterste zaaidatum. Aan deze verplichting kan worden voldaan door het onderzaaien van een vanggewas of door direct te zaaien na de oogst.

Norm 2: andere hoofdteelt

Eens in de vier jaar teel je op je bouwlandpercelen een ander gewas als hoofdteelt, gerekend vanaf 1 januari 2023. Voor veel akkerbouwbedrijven is deze gewasrotatie heel gebruikelijk. Bij veehouderijbedrijven is dat vaak anders omdat ze vooral voedergewassen zoals mais en gras telen. Een goed roulatiesysteem met mais en tijdelijke grasland is mogelijk wel een oplossing. Ook het telen van granen (voor bijvoorbeeld GPS-kuiten of levering aan de voerfabriek) of een teelt van stokbonen met mais zijn opties voor voedergewassen. Grondruil met akkerbouwers is ook een optie.

1. Vrijstellingen gewasrotatie (GLMC 7, norm 1 en 2)

Vrijgestelde bedrijven voor gewasrotatie:

- Je gebruikt meer dan 75% van al je landbouwgrond voor blijvend en/of tijdelijk grasland, kruidachtige voedergewassen of natte teelt.
- Je gebruikt meer dan 75% van al je bouwland voor grassen, kruidachtige voedergewassen, braak en of vlinderbloemigen.

Vrijgestelde percelen voor gewasrotatie:

- Percelen in gebruik voor braak, natte teelt, meerjarige gewassen, grassen en kruidachtige voedergewassen.
- Percelen met biologische productiemethode (gecertificeerd).
- Percelen in beheer voor het ANLb of de Catalogus Groenblauwe Diensten waarbij door beheer niet aan de gewasrotatie-eis kan worden voldaan.

Vrijstelling bedrijven gelegen in regio Oldambt of Hoeksche Waard op zware kleigrond:

Teel je wintertarwe, wintergerst, winterkoolzaad of winterraapzaad? Dan ben je vrijgesteld van de jaarlijkse rotatie als je aan de eis van gewasdiversificatie houdt door minimaal drie gewassen te telen. Het hoofdgewas staat op maximaal 75% van je bouwland en de derde teelt staat op minimaal 5% van je bouwland.

Norm 3: rustgewas

In de periode van 1 januari 2023 tot 1 januari 2027 teel je op zand- en lössgrond één keer een rustgewas als hoofddeelt. Vanaf 2027 wordt dit eens per drie jaar. Je krijgt pas een vrijstelling als een meerjarige teelt in de periode van 2023 tot 2027 aaneengesloten op het perceel staat. Op de site van RVO vind je een tabel met alle rustgewassen. Daarop staan onder andere grasland, granen, klaver, luzerne en graszaadteelt.

Een hoofddeelt is het gewas dat er tussen 15 mei en 15 juli het langste staat. Met de genoemde opties voor granen bij 'norm 2' kan ook aan 'norm 3' worden voldaan.

Wintergranen na mais

Het inzaaien van wintergranen na mais - als hoofddeelt voor het volgende jaar - kan voor veehouders een interessante optie zijn om te voldoen aan de voorwaarden op zand- en lössgronden. Daarmee kan voor deze gronden aan de GLMC 7 (normen 2 en 3) worden voldaan. Heb je in 2024 nog niet voldaan aan de voorwaarden dan kun je ervoor kiezen om de invulling te spreiden over 2025 en 2026, zodat niet alle gewasrotaties en/of rustgewassen in één jaar nodig zijn.

2. Voorbeelden voor norm 1: de 1/3-eis

Voorbeeld 1

Stel een bedrijf heeft 100 ha bouwland, waarvan 20 ha tijdelijk grasland. Voor de 1/3-eis moet het bedrijf op 33 ha een ander gewas telen dan in het voorgaande jaar. 20 ha tijdelijk grasland voldoet al aan de gewasrotatieplicht vanwege de vrijstelling. Er is geen volgteelt. Dan is er nog 13 ha over waarop volgend jaar een ander gewas geteeld moet worden.

Voorbeeld 2

Een bedrijf heeft 73 ha landbouwgrond. Dit is verdeeld in 40 ha blijvend grasland en 33 ha bouwland, waarvan 28 ha mais en 5 ha tijdelijk grasland. Voor de 1/3-eis moet het bedrijf op 11 ha een ander gewas telen dan in het voorgaande jaar. Aangezien tijdelijk grasland, als vrijgesteld gewas, meetelt voor de invulling van de gewasrotatie-eis, hoeft het bedrijf alleen op 6 ha daadwerkelijk een ander gewas te telen dan in het voorgaande jaar. Dat andere gewas kan ook een volgteelt na de mais zijn, zoals een groenbemester die tot de volgende hoofddeelt blijft staan.

Bouwplan 2025

Bij het opstellen van het bouwplan voor 2025 hebben we niet alleen te maken met het uitvoeren van bovengenoemde regelgeving. Er moet ook rekening gehouden worden met onder andere de minimale bodembedekking, bufferstroken en eventueel 4% niet-productief areaal. Het wordt dus steeds belangrijker om vooruit te kijken en om nu al na te denken over het bouwplan voor 2025 en de komende jaren. De specialisten van AR Bedrijfsontwikkeling ondersteunen je daar graag bij.

Harold Vogels
manager AR Bedrijfsontwikkeling
06-55331109
h.vogels@ar-bedrijfsontwikkeling.nl

Drie generaties in het grondverzet en agrarisch loonwerk

Aan de rand van Tiel is Loon- en Grondverzetbedrijf De Bruin gevestigd. Er werken drie generaties: opa Sinus de Bruin (85), vader Ton (55) en zoon Remco (26). De dagelijkse verantwoordelijkheid rust op de schouders van Ton en Remco, Sinus treedt steeds meer naar de achtergrond.

Op deze plek was al een loonbedrijf gevestigd waar Sinus in 1971 in loondienst kwam. In 1984 overleed plotseling zijn werkgever en twee jaar later kon Sinus het bedrijf van de erfgenamen kopen. In 1987 stapte Ton, 19 jaar oud, bij zijn ouders in de maatschap en in 2012 nam hij het bedrijf over. Sindsdien staat ook Remco op de loonlijst. Remco studeerde Techniek & Mechanisatie bij Helicon in Boxtel en stapte zes jaar geleden, na het behalen van zijn diploma, fulltime in het bedrijf. Ze hebben zes man in dienst. Daarnaast werken er zzp'ers, veelal akkerbouwers uit de buurt die zich verhuren.

Werkzaamheden

De werkzaamheden bestaan voor de helft uit grondverzet voor de overheid, nieuwbouw, kabels, rioleringen en straatwerk. De andere helft behelst loonwerk voor akkerbouwers en melkveehouders. "We doen in principe alle werkzaamheden die in de granen en de suikerbieten moeten gebeuren, van zaaien en spuiten tot oogsten, dorsen en transporteren", licht Ton toe. "Al doen de meeste grote akkerbouwers het spuitwerk zelf. Voor melkveehouders oogsten we gras en mais." Zelf verbouwen ze suikerbieten op 4 hectare

gehuurde grond. Het machinepark is de trots van het bedrijf. Ze doen zelf het onderhoud. Aan oogstmachines hebben ze een bietenrooier, twee maaidorsers en een hakselaar. "We werken zelf op de bietenrooier en de twee combines; dat is onze hobby", erkent Ton. "Het personeel zit vooral in het grondverzet. Wanneer nodig springen ze bij in het agrarische werk."

Mobiele mestscheider

Als neventak hebben ze een mobiele mestscheider. Daarvoor is Remco verantwoordelijk. Zo'n 35 melkveehouders huren hem eens in de twee tot acht weken in om de drijfmest uit de mestkelders te scheiden in een dunne en een dikke fractie. Remco: "De dikke fractie wordt gebruikt als ligboxstrooisel. Dat is goedkoper dan stro aankopen. De dunne fractie wordt over het grasland uitgereden. Wij hebben momenteel één vrachtwagen met inmiddels vier mestscheiders erop. We doen het nu zo'n zes jaar, de vraag groeit nog steeds en de mestscheider is fulltime in gebruik."

Drie generaties

Remco heeft erg veel geleerd van zijn vader en opa. "In mijn opleiding zat geen agrarisch werk, alleen de techniek van machines. De echte leerschool heb ik hier thuis gehad." Maar of de oudste generatie ook nog wat kan leren van de jongste generatie? Sinus, met een grijns: "Nee, van de jongste generatie kan en wil ik niets leren. Ik kan helemaal niet met de computer omgaan. Dat is ook niet nodig want er lopen hier altijd jongere mensen rond die dat zó gedaan hebben." Meningsverschillen hebben ze feitelijk niet, vindt Ton. "Ieder heeft zijn eigen taken en verantwoordelijkheden, maar we lossen het werk met elkaar op. Ieder springt bij waar nodig."

Fijn contact met AR

Loon- en Grondverzetbedrijf De Bruin is altijd klant geweest bij AR. Ze kopen er de gewasbeschermingsmiddelen, inkuilmiddelen, zaaizaden en meststoffen. "Al kopen de meeste klanten zelf hun zaaizaden in", erkent Ton. "Alle gedorste granen van onze klanten leveren we aan AgruniekRijnvallei voor de verwerking tot veevoer. Een logische keus, want het is het enige bedrijf in de regio." Vanuit AR is Willine van Deuveren contactpersoon voor het loonbedrijf. Ton: "Dat contact is heel prettig, precies zoals AR werkt: snel schakelen en het wordt gewoon geregeld. Ook de adviezen zijn fijn, bijvoorbeeld over zaaizaadkeuze of spuitstip en spuitmiddelen voor de mais. De voorlichtingsbijeenkomsten van AR zijn ook heel informatief."

Toekomst

Remco houdt z'n hart vast voor de toekomst: "De huidige wet- en regelgeving en de stikstofproblematiek maken de toekomst onzeker. Als de huizenbouw stilligt, ligt ook het grondwerk stil. De groeiende fruitteelt en boomteelt in de regio drijven de prijzen van landbouwgrond omhoog. Ook wordt landbouwgrond opgeofferd voor een zonnepark. Als veel klanten wegvallen, valt voor ons het agrarisch werk weg." Ook wanneer door extreme regenval de oogst niet van het land kan of de mais

niet in de grond kan, valt werk weg. "Afgelopen najaar hebben we vreselijk getobd, en niet alleen met bietenrooien", erkent Remco. "Ook dit seizoen verloopt al vanaf het begin moeizaam. En als het dan een keer kan, krijg ik iedereen tegelijk aan de telefoon. Daar wordt niemand blij van."

Nieuwe schuur

Momenteel bouwen ze een nieuwe schuur met zonnepanelen. Ton: "We hadden altijd het kantoor in huis en een kantine achter in de bestaande schuur. Die kantine is te klein en sterk verouderd. En de constructie van de bestaande schuur is ongeschikt voor zonnepanelen. In de nieuwe schuur komen het kantoor en de kantine. Er is een verdiepingsvloer van 120 vierkante meter waar we een vergaderruimte maken. Informatiebijeenkomsten van bedrijven zoals AgruniekRijnvallei kunnen dan mooi in deze zaal", zegt Ton tevreden.

Tekst: Joliete van Eijden

Loon- en Grondverzet- bedrijf De Bruin

Wie: Sinus de Bruin (85), vader Ton (55) en zoon Remco (26)

Wat: grondverzet (nieuwbouw, kabels, rioleringen, straatwerk) en loonwerk voor akkerbouwers en melkveehouders

Waar: Tiel

Eigen teelt: 4 ha suikerbieten

Neventak: mobiele mestscheider

Het succes van leghennen begint bij het juiste gewicht

Wat is de sleutel om topresultaten te realiseren met je koppel leghennen? Aangevoerd is dat het verschil in aantal eieren per opgehoekte hen op 100 weken kan oplopen tot twintig eieren per hen, bij zowel witte als bruine hennen.

Deze verschillen zien wij bijvoorbeeld in de resultaten van de top 25% beste koppels vergeleken met het gemiddelde resultaat of de fokkerijnormen. Waar zit dat verschil nu precies in? Oftewel: wat doet die pluimveehouder met twintig eieren meer nou anders?

Wit of bruin

Witte en bruine hennen laten andere prestaties zien. Naast deze genetische verschillen zijn er echter ook grote verschillen in technische resultaten tussen koppels kippen van dezelfde soort. Wat we hierbij zien is dat de ontwikkeling van het hengewicht een sleutelfactor is in het behalen van topresultaten.

Cruciale startfase

Omdat kippen steeds langer worden aangehouden, wordt de start van een koppel hennen belangrijker. Met een goede start kan een topproductie worden gerealiseerd, met persistente hennen en een lage uitval. Voor een goede start focussen we ons op de periode tot 40 weken en dan met name op de ontwikkeling van de lichaamsgewichten.

Voor een goede persistentie streven we naar de volgende hengewichten (gram):

Kleur hen	25 weken	40 weken
Wit	1.600	1.700
Bruin	1.750	1.900

Periode 17-25 weken: pas bij het juiste gewicht met licht stimuleren

In deze periode moet de opfokken uitgroeien tot een leggende hen. Bij een goede voeropname kan de groei van de hen in deze periode 80-100 gram per week zijn. Om eerst vleesaanzet te realiseren en dan pas een legapparaat is het zinvol om pas bij een bepaald gewicht met uren licht te stimuleren. Dit kan bij bruine hennen vanaf 1.500 gram en bij witte hennen vanaf 1.300 gram.

Periode 25-40 weken: toenemende ei-massa

In deze periode vlakt de groei van het lichaamsgewicht af omdat de ei-massa elke week toeneemt. Een optimaal hengewicht voor bruine hennen is 1.900 gram en voor witte hennen 1.700 gram. Deze gewichten zullen ergens tussen de 35 en 40 weken gerealiseerd worden.

Na 40 weken: gewichten groeien langzaam door

Na 40 weken moeten de hengewichten langzaam doorgroeien. Voor een goede persistentie van het legpercentage mogen de gewichten zeker niet zakken.

Basis voor topresultaten

Extra aandacht voor het hengewicht in de opstart vormt de basis voor topresultaten. Daarnaast helpt onze Ei-plus aanpak om de optimale omstandigheden te creëren voor de koppel. Naast voeding kijken we naar het totale management in de stal. Dit resulteert in een soepele start van de hennen, sneller het gewenste eigewicht, een betere weerstand, een beter verenkleed en hennen die langer aangehouden kunnen worden met veel eieren POH.

Jan van Os
specialist pluimvee
06-22503851
j.vanos@argroep.nl

Ei-plus Awards voor best presterende koppels

Onze Ei-plus aanpak, waarin voer, management en analyse gecombineerd worden, zorgt voor topprestaties in de stal. Pluimveehouders met uitzonderlijke resultaten belonen we met een Ei-plus award, als teken van trots en waardering voor hun inspanningen.

Het al dan niet behalen van topresultaten met een koppel hangt af van vele factoren. Zo verbetert de genetica van hennen continu, maar moet deze wel benut worden door de juiste keuzes te maken voor opfok, opstart, management en voer. Met de Ei-plus aanpak brengt AR al deze factoren samen om het beste uit de hennen te halen. Dat dit werkt zien we terug in de praktijk: zowel witte als bruine hennen behalen topresultaten met deze aanpak.

Bruine hennen

Hoewel bruine hennen zonder rui de 100 weken nog niet halen, worden er ook met bruine hennen steeds betere resultaten bereikt. Zo is er al een koppel bruine hennen dat bijna 420 eieren per opgehokte hen op 85 weken leeftijd heeft geproduceerd.

Top 3 aantal eieren POH op 85 weken leeftijd.

Bruin	Aantal eieren POH (85 weken)
1	418,8
2	393,1
3	371,8

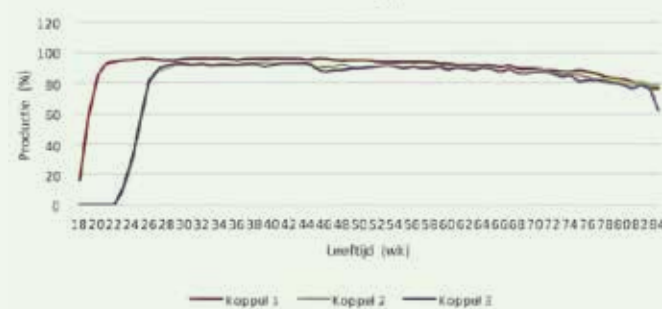
Witte hennen

500 eieren op 100 weken is al lang geen uitzondering meer voor witte hennen. Er is zelfs een koppel witte hennen dat 578,8 eieren POH heeft geproduceerd.

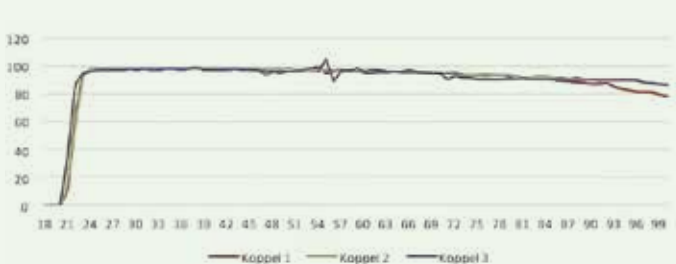
Top 3 aantal eieren POH op 100 weken leeftijd.

Wit	Aantal eieren POH (100 weken)
1	511,6
2	511,5
3	505,7

Weekproductie van de top 3 koppels bruine hennen.

Weekproductie van de top 3 koppels witte hennen.

Ei-plus Awards

Om pluimveehouders met uitzonderlijke resultaten extra in het zonnetje te zetten zullen ze vanaf nu beloond worden met een Ei-plus award (voorheen Ei-award) en een oorkonde. Pluimveehouders met bruine hennen krijgen een award bij een cumulatief aantal eieren per opgehokte hen van 380 of hoger op 85 weken leeftijd. Voor witte hennen wordt de award uitgereikt bij 505 eieren per opgehokte hen op 100 weken leeftijd.

Met dierlijk eiwit minder toevoegingen nodig voor een goede darmgezondheid

Kippen met een goede darmgezondheid zijn vitaler en presteren beter. Sinds de introductie van verwerkt dierlijk eiwit in pluimveevoer zien we dat er minder toevoegingen ter ondersteuning van de darmgezondheid gebruikt worden. We vertellen je graag hoe dat kan en wat we nog meer doen voor een optimale darmgezondheid van de hennen.

Verwerkt dierlijk eiwit bevat - in tegenstelling tot plantaardige eiwitbronnen zoals soja - geen koolhydraten. De fermenteerbare koolhydraten vanuit soja kunnen een negatief effect hebben op de darmgezondheid van de hen. De theorie is daarom dat een hoger aandeel dierlijk eiwit bijdraagt aan een betere darmgezondheid. Dat er minder toevoegingen gebruikt worden voor de darmgezondheid lijkt deze theorie te bevestigen.

Toevoegingen voor darmgezondheid

Voeradditieven zoals probiotica kunnen de darmgezondheid positief beïnvloeden. Probiotica zijn gezonde darmbacteriën die de hen via het voer binnenkrijgt. Deze darmbacteriën gaan vervolgens groeien in de darmen van de hen en onderdrukken daarmee de groei van slechte darmbacteriën zoals clostridium. Ook middellange vetzuurketens hebben een positief effect op de darmgezondheid. Het antibacteriële effect hiervan gaat de overgroei van slechte darmbacteriën tegen. Deze toevoegingen kunnen preventief worden ingezet, maar in de praktijk worden ze vooral curatief ingezet. Sinds de introductie van verwerkt dierlijk eiwit in pluimveevoer ziet AR een daling in het curatieve gebruik van deze toevoegingen. Zo is het gebruik van een toevoeging op basis van middellange vetzuurketens met 80% gedaald.

Andere strategieën

Ook de grondstofkeuze heeft een grote invloed op de darmgezondheid van de hen. Zo is het belangrijk om voldoende vezels aan te bieden. Vezels stimuleren de darmwerking waardoor het voer beter wordt opgenomen. Hierdoor komen er minder onverteerde delen achter in de darm terecht waar ze zouden kunnen dienen als voeding voor slechte darmbacteriën. Om die reden is het belangrijk om naast dierlijk eiwit ook andere goed verteerbare eiwitbronnen aan te bieden, met een spreiding van de bronnen. Dit geeft risicospreiding en een meer gevarieerd aanbod van aminozuren.

Financieel voordeel

Wanneer toevoegingen voor de darmgezondheid niet of nauwelijks nodig zijn levert dat al gauw financieel voordeel op. Zo kost de bovengenoemde toevoeging op basis van middellange vetzuurketens bij een lage dosering 1,30 euro per 100 kg. Voor het beste resultaat moet dit product enkele weken worden ingezet. Bovendien: wanneer de hennen minder last hebben van darmproblemen, stijgt de voerefficiëntie waardoor hennen met minder voer meer eieren en hogere eigewichten kunnen realiseren. Hiermee bespaar je op de voorkosten en wordt de opbrengst hoger.

Jeffrey de Rooij
nutritionist pluimvee
06-30638386
j.derooij@argroep.nl

Alternatieve meststoffen: een innovatieve oplossing?

Met de nieuwe mestregels wordt bemesting voor steeds meer agrarische bedrijven een probleem. In een stageonderzoek is daarom gekeken naar de mogelijkheden van alternatieve meststoffen. Hierbij is er gesproken met producenten, leveranciers, bodemexperts en potentiële eindgebruikers. Hieronder lees je onze bevindingen.

Alternatieve meststoffen zijn dierlijke meststoffen die in aanmerking komen om als kunstmestvervanger erkend te worden, omdat ze voldoen aan de Europese criteria van kunstmest. Het gaat hier om meststoffen die door verschillende stalsystemen gescheiden worden of meststoffen die herwonnen worden na de verwerking van dierlijke mest, de zogenoemde RENURE-meststoffen (REcovered Nitrogen from manURE). In de huidige wet- en regelgeving vallen deze meststoffen nog binnen de dierlijke stikstofruimte. Recent heeft de Europese Commissie toegezegd dat RENURE als kunstmestvervanger toegelaten gaat worden (Bron: Boerderij.nl, 22-3-2024). Hoe en wanneer dit precies van kracht wordt is echter nog onduidelijk.

Productie alternatieve meststoffen

Spuiwater (ammoniumsulfaat) is bekend vanuit de luchtwassers. De stikstof uit de stallucht wordt weggevangen en is via spuiwater beschikbaar voor bemesting. Na bemonstering mag dit als kunstmest ingezet worden. Ook de stikstofkraker maakt gebruik van dit principe. Na mestscheiding wordt de stikstof uit de dunne fractie gehaald en omgezet naar spuiwater. In Nederland draaien inmiddels een aantal systemen en wordt er hard gewerkt aan wettelijke erkenning als kunstmestvervanger. Een andere stroom is mineralenconcentraat. Dit wordt geproduceerd door het verwerken van varkensmest met een omgekeerde osmose-installatie. Het doel is het scheiden en ontwateren van de mest. Na het aanvragen van een ontheffing mag mineralenconcentraat worden toegepast als kunstmestvervanger. Ook bij koeien kan de zuivere urine apart van de feces worden opgevangen. Hiervoor is het systeem koe-toilet ontwikkeld. Een ander voorbeeld is het Lely Sphere-stalsysteem. Deze vangt de urine op door gaatjes in de roostervloer en de feces wordt door een mestrobot naar een aparte put gebracht. De lucht in de put wordt samen met

de lucht net boven de roosters afgezogen door een luchtwasser, waardoor ook spuiwater (ammoniumsulfaat) wordt geproduceerd.

Gehaltes meststoffen

De meststoffen kunnen tijdens het groeiseizoen gebruikt worden als stikstof- of kaliboost. Vooral voor gewassen die kalibehoefstig zijn zoals aardappelen, mais en luzerne zijn de kunstmestvervangers interessant. De tabel geeft een richtlijn voor de gehalten van de meststoffen.

Richtlijnen gehalten meststoffen in g/kg

Meststof	Stikstof	Fosfaat	Kali
Spuiwater (ammoniumsulfaat)	80	<0,07	<0,1
Mineralenconcentraat	7,2	0,1	8,5
Zuivere urine (koe-toilet)	6,8	<0,07	14,5
Urine (Lely Sphere)	2,4	0,18	10,8
Feces (Lely Sphere)	3,2	1,25	3,7

Kunstmest of kunstmestvervanger?

De keuze tussen kunstmest en een kunstmestvervanger hangt af van drie factoren. Ten eerste moet de meststof de juiste elementen en verhoudingen bevatten voor het gewas en de bodem. Ten tweede moet de meststof ook uitgereden kunnen worden in het gewas, moet deze tijdig beschikbaar zijn en moeten de juiste machines er zijn. Ten derde moet het financieel aantrekkelijk zijn. Bij een lage kunstmestprijs zal er eerder voor kunstmest gekozen worden. We verwachten dat het gebruik van kunstmestvervangers zal toenemen. Het draagt bij aan de waardering van dierlijke mest en het verlaagt de energie die nodig is bij de productie van kunstmest. Met de nieuwe mogelijkheden vanuit Europa zal deze ontwikkeling zich doorzetten.

Leo Heijdra
productmanager ruwvoerteelt
06-26290261
l.heijdra@argroep.nl

Opa en kleinzoon melken hun toekomstdromen waar

In het plaatsje Stokkum, strak tegen de Duitse grens ligt boerderij De Wittenhorster waar Mans Wijnands (26) samen met zijn opa (86) boert. Een aantal jaar geleden zijn ze weer begonnen met koeien melken en sindsdien groeit het bedrijf nog steeds.

In 1963 is opa hier begonnen met boeren bij een oom van hem. Ze begonnen destijds met negen koeien, een paar zeugen, 3 ha grasland en 1 ha bouwland. De uitbreiding ging stapsgewijs: eerst met de zeugen en in 1977 werd de ligboxenstal gebouwd voor 35 koeien. In 2004 is afscheid genomen van de koeien omdat opa geen opvolger had. Hij ging toen verder met de opfok van jongvee, eerst voor derden en later voor zichzelf.

Toch wel een opvolger?

En toen kwam ineens Mans in beeld, de kleinzoon van opa. Mans woont samen met zijn ouders op het bedrijf van opa en oma. Als klein jongetje wilde hij al boer worden. Langzaam maar zeker hielp Mans steeds meer mee en begon hij het werk over te nemen van opa.

Het kalf dat nooit meer wegging

Opnieuw gaan melken begon in 2016 bij een (nog ongebooren) kalf waar CRV interesse in had. Wat een groot stierkalf had moeten zijn, bleek een klein vaarskalf te zijn. CRV haakte af maar opa en Mans gaven de hoop niet op. Mans: "Het kalf groeide goed, dus

hebben we haar aangehouden. Toen ze wat ouder was zag CRV er toch potentie in en werd ze als pink gespoeld en werden er elf embryo's uitgehaald. Deze zijn ingezet op de beste pinken die we hadden staan." Op die dag besloot Mans dat dit ooit zo kleine kalfje nooit meer weg zou gaan.

Eén koe is geen koe

Toen de koe tijdens de dracht steeds meer uier ontwikkelde besloot Mans te gaan melken met een minimelker. Mans: "Eén koe is geen koe, dus kocht ik er nog een koe bij. Zo breidde de veestapel zich langzaam maar zeker uit. Ons fokdoel was mooie sterke 'rode' koeien fokken die weinig problemen geven." Al gauw werd de minimelker te klein en werd er een melkleiding in de stal gemaakt. Toen er te veel melk geproduceerd werd voor huisverkoop moest er een drastisch besluit genomen worden: of de koeien eruit of melk gaan leveren aan een fabriek. Gelukkig kon Mats het lidmaatschap bij FrieslandCampina van opa overnemen. De oude melkput werd opengebroken zodat er een 1x4 visgraat-melkstal gerealiseerd kon worden.

Fijne ervaring met AR

Op dit moment hebben ze 23 koeien aan de melk en deze worden gevoerd van AR. Mans: "AR past goed bij ons, coöperatief, scherp geprijsd, goed advies en je hebt alles onder één dak: voeradvies, begeleiding KringloopWijzer en advies over de teelt. En dat bevalt tot nu toe superbest." Toen Mans koeien ging melken was het ook tijd om mais te gaan verbouwen. Mans kende Willine van Deuveren (voorlichter ruwvoerteelt) van het AR Jongerevenement en vroeg haar om eens mee te kijken naar de maisteelt, omdat hij veel last had van ritnaalden. Hij kon goed uit de voeten met haar advies en nadat de teelt het eerste jaar goed gelukt was breidden de adviezen zich uit van mais naar gras naar kunstmest.

Verplicht rustgewas

In 2023 werd een verplicht rustgewas ineens een onderwerp. Mans: "Dan is de vraag wat gaan we doen? Het perceel mais op afstand kwam vrij om iets anders te telen. Ons eerste idee was gerst, maar waarom iets verbouwen waar je zelf niet zo veel mee kan? Voor de groeiende veestapel hadden we vooral gras nodig. Na overleg met Willine hebben we besloten een proef aan te leggen met Italiaans raaigras, Powerhybride en vanggras. Powerhybride is een mengsel van hybride Engels en Italiaans raaigras dat moet zorgen voor meer opbrengst en kwalitatief beter gras."

Vanggras

Vanggras is een nieuw mengsel waarbij vlinderbloemigen, zoals klavers en wikke, aan het mengsel zijn toegevoegd. Dit zorgt voor stikstofbinding en variatie. Mans: "De opkomst was meteen heel goed, ook zagen we gelijk veel klavers in het vanggras en viel het op dat deze ook gelijk een stuk groener was. In april werd het gemaaid. Op het oog zat het er heel best uit, maar de maaier had er wel moeite mee. Het rook lekker en er zat veel klaver in. Als we het in het vervolg nog een keer moeten doen, kiezen we zeker voor vanggras. Zonder kunstmest kun je dan nog een heel goed gewas oogsten."

Toekomstdromen

Tussen neus en lippen door zegt Mans dat de melkput eigenlijk alweer te klein is. "Eerst maar eens 30 koeien aan de melk en dan kijken we verder." Opa zit er lachend bij: "Och, ik loop er nog een beetje bij en spring af en toe bij. Op de trekker of in de melkput. Dat alles nog gangbaar is, is enorm mooi om te zien."

Meer lezen over dit dreamteam van opa en kleinzoon? Kijk op argroep.nl/ervaring-wijnands.

Willine van Deuveren-Brouwer
voorlichter akkerbouw en ruwvoerteelt
06-1222314
w.brouwer@argroep.nl

Droom groot, begin klein. Maar vooral: **BEGIN!**

Nieuw in ons assortiment: Vanggras

Voor eensnledige grasklaver-rotatie met veel stikstofbinding.

- Snelle grondbedekking
- Minder uitspoeling in het najaar en de winter
- Meer eiwit door groot aandeel vlinderbloemigen
- Opbouw organische stof en verbetering bodemstructuur

Samenstelling:

55% Italiaans raaigras
20% inkarnaatklaver
15% gekruist raaigras
10% voederwikke

Zaaiadvies:

Mei tot en met september
40 kg/ha

Fysiumtoepassing seizoen 2024

Komende maand komt de oogst van de appels en peren weer in zicht. Dit betekent ook dat er keuzes gemaakt moeten worden over het al dan niet behandelen van het fruit met 1-MCP voor een betere houdbaarheid.

Fysium op appel

Met Fysium op appel hebben we inmiddels zeven jaar ervaring. Hierdoor bestaan er nog maar weinig vraagtekens rondom de toepassing. Een belangrijk vraagstuk waar we veel onderzoek naar hebben gedaan is de dosering: is het zinvol om de rijpere appels met een hogere dosering te behandelen? In samenwerking met CAF en Janssen zijn meerdere demo's uitgevoerd op verschillende rassen zoals Elstar, Jonagold en Wellant. Iedere keer komen we tot dezelfde conclusie: een hogere dosering dan de standaard Fysium-dosering biedt geen bewezen meerwaarde. Wat we wel weten, en ook terugzien in de vele behandelingen, is dat tijdig behandelen de sleutel is voor een optimale werking. Bij een te late behandeling helpt ook een doseringsverhoging niet. Het belangrijkste advies blijft dan ook om een koelcel zo snel mogelijk te vullen. De behandeling dient in ieder geval niet later dan zeven dagen na het plaatsen van de eerste plukbak uitgevoerd te worden. Daarnaast dragen een continu goede celventilatie en zo snel mogelijk inkoelen bij aan een optimale 1-MCP-werking.

Actie Fysium

Bij behandeling van **drie cellen** ontvang je een **fruihardheidsmeter** (penetrometer) cadeau. Hiermee kun je zelf de hardheid van het fruit meten voordat het de koelcel ingaat en als het eruit komt.

Fysium op peer

Ook met de toepassing van 1-MCP op peer hebben we inmiddels een aantal jaren ervaring opgedaan. Deze toepassing is echter minder rechttoe rechtaan dan bij appels het geval is. Bij peer is het hardheidsbehoud zeker een voordeel, maar misschien niet de belangrijkste winst. De afnemer wil over het algemeen peren die tijdens de uitstalperiode narijpen (uitgezonderd handelaren die gericht zijn op verre bestemmingen). Belangrijker is dus een vertraagde veroudering, waardoor bewaarschimmels (zoals visogen) minder snel tot uiting komen, maar niet te voorkomen zijn. Ook de ontwikkeling van intern bruin bij rassen als Doyenné de Comice en BA Lucas gaat trager. Daarnaast zijn behandelde peren minder gevoelig voor vochtverlies en sorteeren- en transportschade. Ook blijven de grondkleur en steelkwaliteit beter behouden, wat zeker voor de lange bewaring erg gunstig is.

Toepassing

De toepassing van 1-MCP op peer is sterk gebonden aan het oogstmoment en de rijpheid van de peren. Bij vroeg geplukte peren met hardheden boven de 6 kg is een behandeling binnen zeven dagen doorgaans zeer effectief, maar met een groot risico op het niet of nauwelijks doorrijpen van peren tijdens de uitstalling. Voor verre bestemmingen kan dit wenselijk zijn, voor detailhandel dichtbij meestal niet. Zodra we verder in het plukvenster komen en de hardheid verder daalt richting 5,8 kg of minder, wordt de effectiviteit van 1-MCP op het behoud van de hardheid tijdens uitstal steeds grilliger. Indien de peren na april uit de cel komen is de kans op narijping groot. In de cel zien we zowel bij vroeg als laat geplukte peren duidelijk meerwaarde van de 1-MCP-behandeling op het hardheidsbehoud in de cel, maar vooral ook op het vertragen van de veroudering en het behoud van grond- en steelkleur.

Effectiviteit

Met betrekking tot de effectiviteit van 1-MCP op peer zijn drie factoren belangrijk: het weer in aanloop naar en tijdens de oogst, de initiële hardheid en de rijpheid tijdens de behandeling en als laatste de termijn tussen oogst en behandelen. Bij vroeg geoogste peren met een hardheid ruim boven de 6 kg kan tot tien dagen na de oogst nog steeds een zeer sterke werking van Fysium verkregen worden. Bij peren met een hardheid rond de 5,5 kg zien we dat behandelen binnen vijf dagen het sterkste effect geeft.

Verwachtingen

Bij het behandelen van peren is het belangrijk om je verwachtingen van een behandeling in beeld te hebben. Wat mag je op basis van de rijpheid en kwaliteit van de peren verwachten? Voorafgaand aan de behandeling meten wij de rijpheid van de peren en voorzien wij je graag van een optimaal advies op basis van onderzoek en ervaring.

Nieuwe Fysium-toepassingen: groenten, bloembollen en pruimen

In het seizoen 2023 is de toelating op pruim voor het eerst bruikbaar geweest in de praktijk. Naar aanleiding van die toelating is een proef uitgevoerd op meerdere pruimenrassen en behandelmomenten. Rasafhankelijk biedt Fysium kansen in de bewaring van pruim om de kwaliteit in de keten te behouden. Afgelopen winter zijn er enkele voor Nederland interessante toelatingen bijgekomen. Komend seizoen zullen de eerste praktijkproeven uitgevoerd worden, onder andere voor de bewaring van bloembollen en groene groenten zoals spitskool. Met Fysium blijven de groene delen langer groen en vers, wat verspilling in de keten tegengaat.

Gijsbert Hakkert
specialist CAF
06-55144460
ghakkert@caf.nl

Graaninname 2024

Ook dit jaar neemt AR (biologische) granen in. Deze regionaal geteelde granen verwerken wij in ons voer. Per gewas bieden we verschillende mogelijkheden van prijsvorming aan. Naast granen nemen we ook veldbonen en erwten in.

Verkoop:

- **Lange pool:** geldt alleen voor tarwe. De pool loopt veertig weken tot ongeveer mei 2025. In deze periode wordt iedere week 1/40 deel afgezet. Er wordt een voorschotprijs uitbetaald.
- **Korte pool:** geldt voor gerst en veldbonen. Loopt tien weken tot medio oktober. Er wordt een voorschotprijs uitbetaald.
- **Dagprijs:** geldt voor triticale, rogge, haver, erwten en biologische granen.
- **Voorverkoop:** afgelopen jaar is er voor het eerst ervaring opgedaan met de voorverkoop via de Matif. Dit zetten we dit seizoen door.

Innamelocaties

Je kunt je granen dit jaar leveren in Doetinchem, Neerijnen (Loonbedrijf Den Boesterd) en Wageningen. Overige innamelocaties zijn alleen in overleg mogelijk.

Graan in bewerkte vorm terugontvangen

Het is ook mogelijk om granen te leveren en in bewerkte vorm terug te ontvangen. Dit kan onder andere als gemalen, geplet of als Sodagrain.

Aanmelden

Wanneer je het graan aan ons wilt leveren, hebben wij enkele gegevens van je nodig. Scan de QR-code voor de formulieren of kijk op argroep.nl/graaninname. Wanneer het digitaal invullen niet lukt, kun je de formulieren ook printen, met de pen invullen en per post opsturen naar AR Plant.

Raymond Heuvels
voortlichter akkerbouw
06-54223853
r.heuvels@argroep.nl

Praktijkonderzoek: drinkgedrag geiten

Water is het belangrijkste voedermiddel voor geiten, zowel voor de gezondheid als voor de melkproductie. Don Berghuis van Aeres MBO Barneveld heeft een stageonderzoek gedaan naar het drinkgedrag van melkgeiten en de kwaliteit van het aangeboden water. Wat opviel: geiten drinken veel en vaak. Schoon en goed beschikbaar drinkwater is dus essentieel.

Stagiair Don heeft op vier geitenbedrijven gedragsobservaties gedaan. Daarnaast zijn watermonsters genomen op verschillende plekken in de stallen en is aan de veehouders gevraagd de (stal)meterstanden door te geven. Het onderzoek vond plaats in de maand april, het was toen buiten gemiddeld 10,8°C.

Waterbehoefte

We weten al dat melkgeiten gemiddeld tussen de 5 en 20 liter water per dag drinken. De opname hangt af van verschillende factoren zoals: smaak, omgevingstemperatuur, melkproductie en het drogestofgehalte van de voeders. Daarnaast is de behoefte aan water hoger bij pensverzuring, bij hittestress, bij ziekte en bij tekorten aan bepaalde nutriënten of structuur.

Dosering ontsmettingsmiddelen

De vier onderzochte bedrijven spoelen en ontsmetten de leidingen eens per week of maand. De gebruikte doseringen van de ontsmettingsmiddelen zijn divers en lijken soms afwijkend van het advies op de labels. Dit levert gelijk een aandachtspunt op: te veel of te weinig doseren geeft risico's op vervuiling van het drinkwater.

Voorkeur drinkbak

De meest voorkomende waterbakken zijn de open drinkbak (figuur 1) en de kleine drinkbak met staafventiel (figuur 2). Als geiten de vrije keuze krijgen, lijken ze vaker te drinken uit de kleine waterbakjes met staafventiel. Een mogelijke verklaring is dat er daarvan meer in de stal hangen waardoor er minder concurrentie is bij de waterbak. Ook drinken ze tot wel drie keer langer uit de kleine waterbakjes. Een aandachtspunt is de watertoevoer: die moet voldoende hoog zijn om te voorzien in de waterbehoefte.

Figuur 1: Grote waterbak.

Drinkgedrag

Wat opviel in het drinkgedrag is dat geiten het drinken vaak combineren met eten. Geiten drinken daarbij op verschillende manieren, sommigen slurpen, andere gebruiken hun tong (als een hond). Sommige geiten laten de bakjes overstromen door de nippel ingedrukt te houden. Ze doen dit wel eens bij hitte om af te koelen, maar vaak is het speelgedrag. Dit kan voorkomen worden met een beugeltje om de nippel of met diepere bakjes. Geiten spelen graag rond de waterbakken, waardoor ze andere geiten wegjagen. Ook hebben sommige geiten voorkeur voor één specifieke drinkbak, hiervoor lopen ze gerust de hele pot door. Het is dus essentieel om voldoende waterbakken in de stal te hebben om te weinig drinken te voorkomen.

Waterverbruik

De gemeten wateropname tijdens de proef was gemiddeld tussen de 7 en 11 liter per geit per dag. Dat de melkproductie invloed heeft op de wateropname lijkt logisch maar kwam niet heel duidelijk naar voren. Zo had het ene bedrijf met een productie van 3,6 liter melk per geit per dag ruim 2,2 liter water nodig per liter standaardmelk en een ander bedrijf, met ongeveer dezelfde productie, had ruim 3,3 liter water nodig per liter standaardmelk. Wellicht hadden de buitentemperatuur en het stalsysteem hier invloed op.

Waterkwaliteit

Op drie bedrijven werd gebruikgemaakt van grondwater en op één bedrijf van leidingwater. Op alle onderzochte

Figuur 2: Kleine waterbak.

bedrijven was de waterkwaliteit in de buffervaten onvoldoende (terwijl het er op het oog goed uitzag). De uitslagen per drinkbak varieerden sterk. Wat we hieruit geleerd hebben is dat we meer aandacht aan water moeten besteden dan we tot nu toe deden omdat verontreiniging door schimmels en bacteriën de pensflora negatief beïnvloedt. Hierdoor komt de pensgezondheid onder druk te staan en daarmee de darm- en algemene gezondheid. Wees dus alert op mogelijke vervuiling van het drinkwater en controleer de waterkwaliteit. Vervuilde of besmette bronnen of leidingen kunnen leiden tot verminderde wateropname, verminderde productie en zelfs ziekte.

De geitenspecialisten van AR beschikken over een handige waterkwaliteit-checklist. Hiermee kun je eenvoudig zien hoe je de watervoorziening kunt verbeteren. Benieuwd naar de checklist? Neem gerust contact op.

Normen bacteriën en schimmels

Norm	Goed	Afwijkend
Entero's	< 100 kve/ml	< 100 kve/ml
E. coli	< 100 kve/ml	< 100 kve/ml
Gisten	< 1.000 kve/ml	< 10.000 kve/ml
Schimmels	< 100 kve/ml	< 1.000 kve/ml

Hittestress herkennen en handelen

Al vanaf 20°C ligt hittestress op de loer. Of een geit last heeft van hittestress hangt sterk af van de luchtvochtigheid.

Hittestress kan zich uiten door een verminderde voeropname, trage geiten, geiten die niet gaan liggen en hijgende geiten. Dit brengt risico's met zich mee voor de gezondheid en de productiviteit van de geiten.

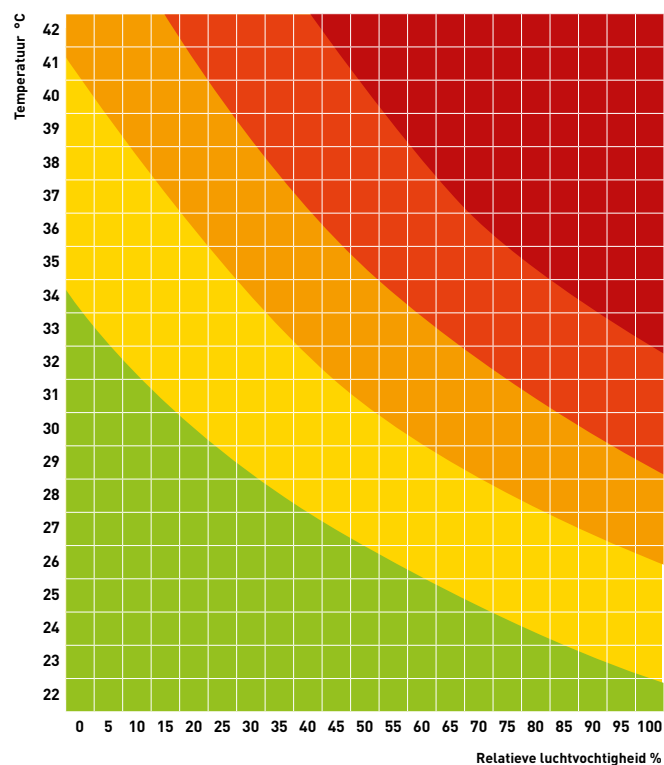
Hierbij enkele tips om de geiten te ondersteunen bij hittestress:

1. **Voer in de vroege ochtend en 's avonds.** Als de voeropname terugloopt, laat dan ook de krachtvoergifzakken.
2. Zorg voor **veel, vers en schoon drinkwater** dat makkelijk toegankelijk is voor de geiten. Per 35 geiten moet er minimaal één waterbak aanwezig zijn met een minimale snelheid van 1,5 liter/min.
3. Maak de **drinkbakken** dagelijks schoon, dit gaat makkelijk met de **AR drinkbakborstel**.
4. **Monitor de wateropname** en ga op onderzoek uit als de opname plotseling verandert.
5. Zorg voor **voldoende ventilatie en luchtverplaatsing**. Door luchtcirculatie kan de huid van de geit afkoelen.
6. **Mest vóór de warmte de potten uit**, om warmte vanuit de pot te minimaliseren en stress te verminderen.
7. **Stimuleer de voeropname** om pensverzuring te voorkomen. De geiten zullen bij hoge temperaturen minder voer op willen nemen, dus houd het voer fris en schuif het vaker aan om de opname te stimuleren.
8. Verstrek een **smakelijke buffer** en voldoende mineralen. **Buffer AR Uniek** (22599K20) is een smakelijk mengsel dat naast natriumbicarbonaat verschillende buffergrondstoffen bevat. Dit zorgt voor een goede spreiding van de buffercapaciteit waardoor het product langer werkt dan natriumbicarbonaat.

Wil je weten hoe je je geiten kunt ondersteunen bij hittestress?

Neem dan gerust contact op met onze geitenspecialisten. Wij helpen je hier graag mee.

Hittestressindex geiten

- stabiële zone
- milde stress
- matige stress
- ernstige stress
- zware stress

Fleur Kroone
specialist geiten | 06-51515669 | f.kroone@argroep.nl

Koert Kuizenga
specialist geiten | 06-55331115 | k.kuizenga@argroep.nl

Vincent Leemreize
specialist geiten | 06-82562643 | v.leemreize@argroep.nl

Een dag uit het leven van...

Rudi Woordes

Operator fabriek Wichmond

In onze fabriek in Wichmond wordt biologisch varkensvoer geproduceerd. Met twee vaste operators en een zzp'er wordt de fabriek draaiende gehouden. Een van de operators is Rudi Woordes.

6.45 uur | Start

Rond half zeven/kwart voor zeven zijn we aanwezig. J.P. (Jean Paul van Hummel) opent de fabriek en draait de kraan van de stoomketel open zodat er druk op komt. Dan beginnen we altijd met een kop koffie en bespreken we wat er die dag moet gebeuren. Om zeven uur beginnen we met het werk. De ene keer komt alles tegelijk en is het de hele dag rennen en vliegen. De andere keer hebben we maar een paar orders. Dan kunnen we wat meer tijd besteden aan onderhoud of maken we extra voorraad van de meest gangbare producten.

8.30 uur | Grondstoffenvoorraad nalopen

Rond half negen kijk ik hoe het staat met de grondstoffenvoorraad. We verwerken hier vooral granen en dan met name gerst, tarwe en tarwegries. We moeten dus goed in de gaten houden of we genoeg voorraad hebben. Zo nodig geven we de afdeling inkoop van AR een seintje dat er weer grondstoffen afgeroepen moeten worden.

9.00 uur | Koffie

Om negen uur hebben we een korte pauze met een kop koffie. De persen lopen ondertussen gewoon door. Iedere week komt bedrijfsleider Marinus Wenting langs en dan kijken we wat er op dat moment speelt, bijvoorbeeld moet de heftruck gekeurd worden of zijn er nog verbeterpunten?

9.15 uur | Weer aan de slag

We werken hier met twee of drie man tegelijk. Dat betekent dat we alle drie alle werkzaamheden doen. Ook het ontvangen van de grondstoffen hoort hierbij. Als er een vrachtwagen

binnenkomt met grondstoffen controleren we de papieren, het losnummer en of de vracht GMP-waardig is. Ook nemen we een monster en kijken (en ruiken) we of de grondstoffen goed zijn. Als we het niet vertrouwen nemen we contact op met de afdeling inkoop. Gelukkig zijn de grondstoffen meestal van goede kwaliteit en kunnen ze gelost worden.

12.30 uur | Lunch en door

Om half één eten we samen een broodje. Rond één uur gaan we weer aan de slag. Voor de verschillende mengvoeders krijgen we recepten binnen. De grondstoffen moeten we handmatig doseren. Vervolgens maken we er een meel van of er wordt een brok van geperst.

15.00 uur | Koffie en weer door

Wat we hier in Wichmond ook doen is CCM verwerken. Het bijvullen daarvan kost tijd. Dit geldt ook voor de vloeistoffen. We hebben hier veel verschillende vloeistoffen die verwerkt worden. We werken met 1.000 liter-vaten die we zelf moeten afvullen. Hier past geen volle vracht in; dit betekent dat we ze van het ene in het andere vat moeten pompen. Daar moet je bij blijven, dus ook dat kost de nodige tijd.

17.00 uur | Einde werkdag (in principe)

We weten nooit precies wanneer we klaar zijn. Het streven is om rond vijf uur te stoppen, maar soms zijn we pas om acht uur 's avonds klaar. Er kan altijd aan het einde van de dag nog een order voor de volgende ochtend komen. Die maken we dan nog klaar zodat de vracht de volgende ochtend gelijk weg kan.

Rudi Woordes werkt sinds 1987 bij AR als operator. In de fabriek in Wichmond voelt hij zich als een vis in het water: “Het is een relatief kleine fabriek waarbij een groot deel van het werk met de hand gebeurt terwijl dat bij grotere fabrieken automatisch gaat. Maar dat vind ik juist het mooie van deze fabriek. Je ziet van het begin tot het eind hoe het voer gemaakt wordt.”

Zomerpuzzel

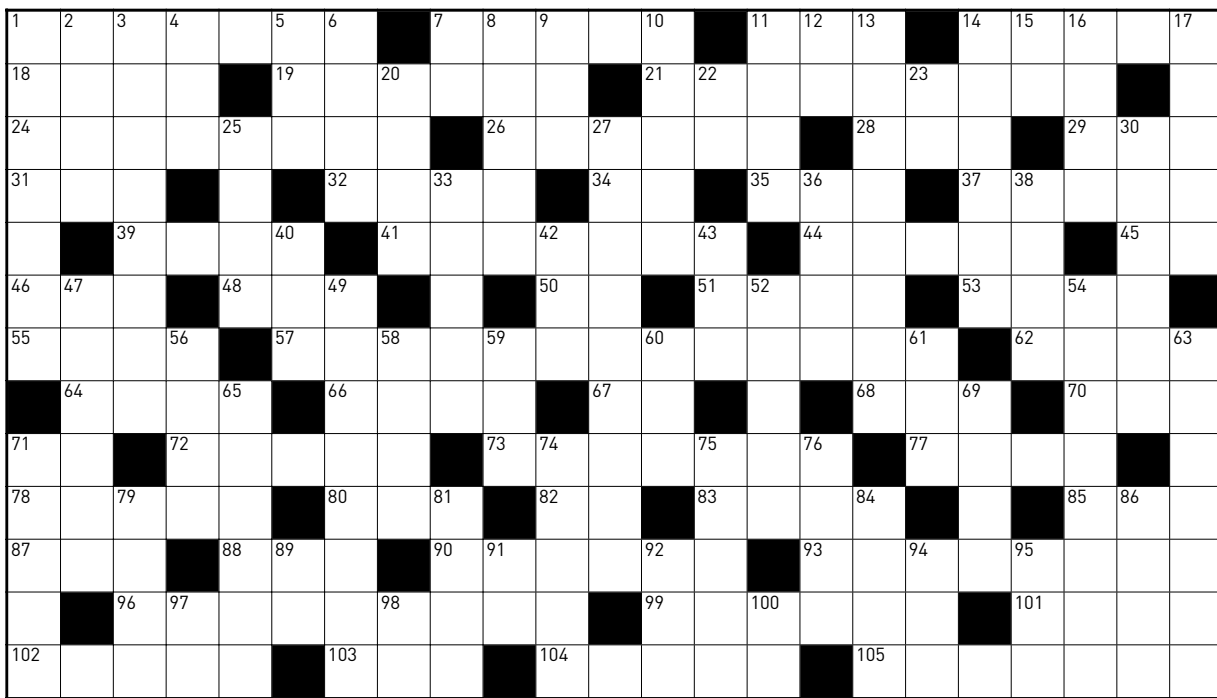
Klap de parasol maar open, pak er een koel drankje bij en puzzelen maar! Om kans te maken op een cadeaubon kun je de oplossing mailen naar communicatie@argroep.nl of via de post opsturen naar Redactie Uniek, Antwoordnummer 377, 6700 WB Wageningen (postzegel niet nodig). We wensen je veel puzzelplezier!

horizontaal

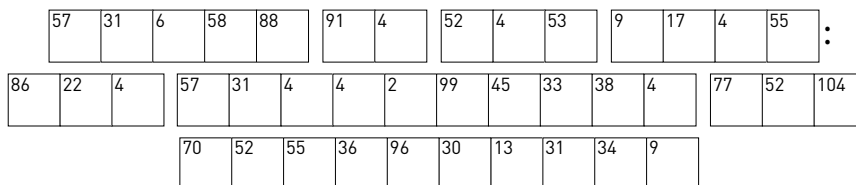
1 vleesgerecht 7 kaartenboek 11 ampère (afk.) 14 drank 18 vervelend wezen 19 vee van zuiver ras 21 tandglazuur 24 tred 26 inwoner van Rome 28 uitroep om een dier weg te jagen 29 grote papegaai 31 honderd gram 32 rivier in Duitsland 34 Europese Unie 35 lofdicht 37 ruiter 39 werelddeel 41 razend 44 heldendicht van Homerus 45 cent (afk.) 46 haarversteviger 48 bruto nationaal product (afk.) 50 dominee (afk.) 51 smaad 53 Perzische vorstentitel 55 gevierde actrice of zangeres 57 schaaldier 62 delfstof 64 deel van het bestek 66 ijzeren pen 67 Europees Parlement (afk.) 68 ten opzichte van (afk.) 70 niet zonder 71 knock-out 72 kernspreuk 73 prof 77 drietal 78 uitbouw 80 fotografische term 82 persoonlijk voornaamwoord 83 grasachtige waterplant 85 Bijbelse figuur 87 body mass index (afk.) 88 mannetjeshond 90 middagslaapje 93 naaldboom 96 mogelijk 99 Franse filosoof 101 slot 102 instemming 103 eenheid van elektrische weerstand 104 wijze 105 mensenmassa

verticaal

1 gerechtigd 2 Engels kostschoolstadje 3 het gelijktijdig afvuren van saluutschoten 4 heel kort geleden 5 artikel (afk.) 6 slechts 7 algemene vergadering 8 licht bruinrood 9 pausennaam 10 stut 11 in het jaar 12 met dank (afk.) 13 zoutvocht 14 onderbed 15 onzes inziens (afk.) 16 vlek 17 ongewoon 20 gerei 22 luitaard 23 motorschip 25 achtergebleven slijk 27 gebiedster 30 meetkundige term 33 Caraïbische staat 36 Franse couturier 38 lekkernij 40 enzovoort (afk.) 42 gebergte op Kreta 43 de heer (afk.) 47 ovale vorm 49 bestelwagen 52 girafachtig dier 54 kaaltjes 56 behoeftig persoon 58 verhalend dichtstuk 59 spinrag 60 dopingproduct (afk.) 61 onvriendelijk 63 overeind 65 rond stukje 69 vrijgeborene 71 gegrield schapenvlees 74 larve van de langpootmug 75 daarmee verbonden 76 wijnsoort 79 plaats in Oekraïne 81 levenslucht 84 verticale stut op een galjoen 86 kerel 89 plus 91 id est 92 uitroep ter aansporing 94 bijwoord 95 rondedans 97 familielid 98 teken van aarzeling 100 Ruth (afk.)

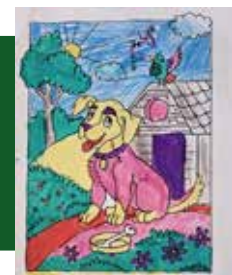

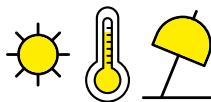
© Sanders puzzelboeken

Uitslag kleurplaat

Wat hebben we weer een mooie kleurplaten binnengekregen. We hebben twee winnaars: **Novelle Nijdeken** uit Tiel (6 jaar) en **Sarah Bouwhuis** uit Nijbroek (9 jaar). Gefeliciteerd! De prijs komt naar jullie toe.

Wees voorbereid op **hittestress** met onze actie

Tot en met 2 augustus 2024 ontvang je 5% korting en een AR-drinkbakborstel (op=op) bij afname van een volle pallet van:

- Pensbuffers: Buffer AR Uniek, BLG Buffer en Natriumbicarbonaat.
- Aanvulling op aminozuren: VLOG Amino Mix Maxima.
- Beschermde vetten met veel energie: Profat en Bergafat F100.
- Broeieremmer: Selko TMR 225 liter en 1.000 liter.
- Immunitet- en productieverhogend: VLOG Celgetal Vitaal Korrel.

Kijk op argroep.nl/hittestressactie voor meer informatie of scan de QR-code met je smartphone.

Hoofdkantoor

Rijnhaven 14, Wageningen,
Postbus 610, 6700 AP Wageningen
T 0317-499599 | info@argroep.nl

AR Voer

T 0317-499510 | voer@argroep.nl

AR Plant

Zandweistraat 20, Waardenburg
Postbus 610, 6700 AP Wageningen
T 0418-655944 | plant@argroep.nl

AR Biologisch

T 0317-499575 | biologisch@argroep.nl

AR Bedrijfsontwikkeling

T 0317-499599
info@ar-bedrijfsontwikkeling.nl

AR Coproducten

T 0316-293966 | 06-10546974
info@ar-coproducten.nl
www.ar-coproducten.nl

Voermeesters

T 0317-499595 | info@voermeesters.nl
www.voermeesters.nl

CAF

T 0418-655927 | info@caf.nl | www.caf.nl

Rijnzate

T 0317- 499542 | info@rijnzate.nl
www.rijnzate.nl

Welkoop-winkels AR

Barneveld | Didam | Elst | Geldermalsen
Putten | Veenendaal | Wijk bij Duurstede
Woudenberg | Wageningen | Zaltbommel

www.argroep.nl